

LUMINA PENTRU TOȚI

Revistă ilustrată de enciclopedie și de pedagogie pentru luminarea poporului

DIRECTOR ENIU D. BĂLTĚNU

In memoria lui George Lazăr

La 11 Maiu viitor, se va desveli statua lui *George Lazăr*(¹), unul dintre acei anteluptători ai nĂmului nostru, fĂrĂ a cĂrora lupte mici o datĂ n'am fi ajuns noi RomĂnii acolo, unde sintem astĂ-Ăi

Sute și mii de suflete aștĂptĂ acĂstĂ Ăi ca o sfĂntĂ Ăi de sĂrbĂtĂre, cĂci in acĂstĂ Ăi poporul RomĂn iși va achita o datorie mai mult; iși va arĂta recunoștința ce trebuie sĂ o avem cĂtre acele figuri mĂrețe, cĂrora cĂt le datorim, numai atunci vom vedĂ, cĂnd vom sta și medita asupra vorbelor rostite de chiar *marele invĂțĂtor*, unde ăice: *cĂnd am venit intr'acest ales și de D-ĂeĂ bine-cuvĂntat pĂmĂnt RomĂnesc, ca sĂ sĂmĂn grĂul cel curat și fĂrĂ neghinĂ, am aflat intr'acest pĂmĂnt o mulĂime de mĂrĂcini.*

Și acești mĂrĂcini! el i-a smuls, scoțĂndu-ne din ıntunericul, in care ne aruncase vremurile grele, pe care le-am ındurat și Ămenii rĂi, cari ne erĂu dușmanĂi.

(¹) *George Lazăr*, s'a nĂscut in satul Avrig, din Transilvania, pe valea Oltului, aprĂpe de Sibiu, la anul 1779. TerminĂndu-Ăi studiile in Austria, la anul 1816 vine in RomĂnia, unde dupĂ multe necazuri și ne ajunsuri, isbutește ca la anul 1818 sĂ-și pĂtĂ incepe cursurile la școla SfĂntului Sava, unde era numit invĂțĂtor de teologie și inginerie. Era ceva de tot insemnat, și unicul in felul sĂu: ca cine-va sĂ-și incĂpĂ cursul in limba RomĂnescĂ, cĂci pe atunci chiar și RomĂnii credeau cĂ științele nu se pot invĂța in limba RomĂnescĂ. Pe atunci grecesca era a tot puternicĂ. Și numai un om cu atĂta tĂrie sufletescĂ, cu atĂta perseveranță, cĂt avea G. Lazăr, a putut deștepta credința in RomĂni, sĂ-și scĂtĂ din acel ıntuneric, in care îi bĂgaserĂ fanarioșii. El a fĂcut asta! Dete o așă loviturĂ Grecilor, dupĂ care aceia n'au mai putut sta fațĂ de RomĂni pe acĂ trĂptĂ, pe care intr'un mod așă de urĂt, așă de arrogant, și o luarĂ. Mult inșĂ nu a putut lucra nici el in direcțiunea apucată, cĂci dupĂ inĂbușirea rĂscĂlei lui T. Vladimirescu, fu silit sĂ fugĂ in Transilvania unde la 1832 iși dete nobilul sĂu suflet MormĂntul lui este așezat inaintea bisericei din Avrig, l'am vĂduț! Acolo inșĂ numai osemintele lui zac, sufletul sĂu este și acum ıntre noi și numele lui nu va muri nici o datĂ. TrĂește in inimile nĂstre!

Nota. VeĂi viața lui mai pe larg de I. Heliade, P. Poenaru, G. Pop.

NotĂ. AcĂstĂ statuĂ a lui G. Lazăr este ridicată prin subscrieri publice dirigitĂ de un comitet sub direcțiunea D-lui P. S. Aurelian. Ea se aflĂ in fața Academiei din București.

Se p \acute{o} te asem \acute{e} na starea Rom \acute{a} niei \acute{i} nainte da a veni \acute{i} n țar \acute{a} G. Laz \acute{a} r cu \acute{i} ns \acute{a} și piatra, din care urmașii lui ia și ridicat acum statua, pe l \acute{a} ng \acute{a} care trec \acute{e} nd, s \acute{a} ne reamintim acest scump nume.

Z \acute{a} c \acute{e} m \acute{i} n amorț \acute{e} l \acute{a} ca marmura ascuns \acute{a} \acute{i} n s \acute{i} mul p \acute{a} m \acute{e} ntului; a trebuit s \acute{a} vin \acute{a} meșterul, ca s \acute{a} ne desgr \acute{o} pe, s \acute{a} ia dupe noi v \acute{e} lul negru care neacoperia \acute{i} ntocmai cum era acoperit \acute{a} marmura cu p \acute{a} m \acute{e} nt negru.

Și *marele \acute{i} nv \acute{e} ț \acute{a} tor*, G. Laz \acute{a} r, a deșteptat \acute{i} n noi s \acute{i} ntul de viaț \acute{a} , a aprins \acute{i} n sufletele n \acute{o} stre lumina, \acute{i} ntocmai cum din marmura rece f \acute{a} c \acute{u} t 'a m \acute{a} na m \acute{a} iestrului Georgescu o statu \acute{a} , care de și rece, \acute{i} ți d \acute{i} ce parc \acute{a} ; *Nașune, prin tine \acute{i} ns \acute{a} -ți sc \acute{a} parea tu!*

Tr \acute{a} iam d \acute{i} le de grele \acute{i} ncerc \acute{a} ri, c \acute{a} nd veni \acute{i} n țar \acute{a} *marele \acute{i} nv \acute{e} ț \acute{a} tor*. Fanarioții stinseser \acute{a} \acute{i} n noi ori ce rađ \acute{a} de lumin \acute{a} , \acute{i} n \acute{a} b \acute{u} șiser \acute{a} cele m \acute{a} i scumpe simțiminte ale n \acute{o} stre, nici durerea nici bucuria nu ne-o puteam spune unul altuia.

Și \acute{i} n aceste d \acute{i} le de mare cump \acute{e} n \acute{a} numai un spirit ca al lui G. Laz \acute{a} r a putut face, ca din noi s \acute{a} renaștem, s \acute{a} fac \acute{a} ca lumea s \acute{a} \acute{i} nt \acute{e} lg \acute{e} , c \acute{a} str \acute{a} nepoții \acute{i} ving \acute{a} torilor de la Rovine, C \acute{a} lug \acute{a} reni și alte locuri nu a \acute{u} degenerat, c \acute{a} \acute{i} n acele vremuri lungi \acute{i} n care lumea nu a \acute{u} dișe de noi, nu eram morți, odineam numai, ca apoi cu o \acute{i} ndoit \acute{a} putere s \acute{a} renaștem și s \acute{a} merg \acute{e} m ne \acute{i} ncetat \acute{i} nainte. . . S \acute{a} fim tari \acute{i} n timpuri, \acute{i} n care se cl \acute{a} tinau tronurile, ca, pe la 1848, s \acute{a} putem suporta grelele \acute{i} nvasiuni ce b \acute{a} ntuir \acute{a} \acute{i} n urm \acute{a} ac \acute{e} st \acute{a} țar \acute{a} , s \acute{a} cerem apoi recompensa suferințelor n \acute{o} stre: s \acute{f} anta unire! . . . S \acute{a} mergem m \acute{a} i departe, departe la Plevna, și s \acute{a} ne \acute{i} nt \acute{o} rcem de acolo cu fruntea \acute{i} ncoronat \acute{a} de ai \acute{i} sb \acute{a} ndelor lauri și s \acute{a} confirm \acute{a} m acea ce d \acute{i} șese *marele nostru \acute{i} nv \acute{e} ț \acute{a} tor*.

«*Are viitor acest popor!...*»

Óre va t \acute{a} g \acute{a} dui cine-va c \acute{a} pentru t $\acute{o$ te astea nu datorim mult și lui G. Laz \acute{a} r?!

T \acute{a} g \acute{a} dui-va cine-va, c \acute{a} din șc \acute{o} la lui G. Laz \acute{a} r, n'a eșit acea pleiad \acute{a} de ómeni mari, cari a fost salvatori \acute{i} acestui popor, c \acute{a} toți aceia cari s'a \acute{u} f \acute{a} c \acute{u} t nemuritori prin faptele lor mari pentru nașune, din șc \acute{o} la nemuritorului \acute{i} nv \acute{e} ț \acute{a} tor și-a luat acea rađ \acute{a} de lumin \acute{a} care ia pov \acute{e} șuit \acute{i} n calea vieții lor?! . . . T \acute{a} g \acute{a} dui-va cine-va, c \acute{a} \acute{i} n șc \acute{o} la marelui Laz \acute{a} r s'a \acute{u} format ómeni cu aș \acute{a} caractere. f \acute{a} r \acute{a} de cari acest popor acum p $\acute{o$ te nici suvenire nu ar m \acute{a} i avea \acute{i} n lume de c \acute{a} t *viitor?*!

Nu se va g \acute{a} si Rom \acute{a} n care s \acute{a} t \acute{a} g \acute{a} duiasc \acute{a} asta, \acute{i} ntocmai cum nu se va g \acute{a} si Rom \acute{a} n, care s \acute{a} nu simț \acute{a} bucurie v \acute{e} d \acute{e} nd, c \acute{a} ne-am ar \acute{e} tat vrenici de str \acute{a} moșii noștri, c \acute{a} știm venera pe ómenii, cari tot d'auna au lucrat \acute{i} n folosul nașune \acute{i} cari ne a \acute{u} netezit calea nou \acute{a} , celor din present.

Și nu ne vom m \acute{a} ndri cu acea statu \acute{a} , care se va desv \acute{a} lui \acute{i} n cur \acute{e} nd. Nu! C \acute{a} ci știm, timpul cu m \acute{a} na lui de fer va sf \acute{a} r \acute{a} ma ac \acute{e} st \acute{a} peatr \acute{a} ! sper \acute{a} m cu toții un viitor aș \acute{a} de departe poporului nostru, \acute{i} n care cei, din viitor numai praful \acute{i} l vor ved \acute{e} din acea ce ridic \acute{a} m noi ast \acute{a} -d \acute{i}

memoriei lui G. Lazăr. Dar câtă vreme va trăi un Român, câtă vreme între Carpați-Dunăre și până la Prut și dincolo de Prut și Carpați va resuna armonioasa noastră limbă, nu va fi un singur Român, care să nu se încălzească auzind de numele lui G. Lazăr, al celui om care a pus o piatră mare la temelie pe care s'a ridicat această țară, și a cărui muncă a adus rod după sine: acea stare în care trăim noi astăzi, urmașii lui.

Și cu astea ne mândrim: că avem ocaziune a arăta viitorului că cea ce negreșit va face și ea, nu am neglijat nici noi

Am peregrinat cu toții la statua lui G. Lazăr, ne-am depus omagiile noastre suvenirului celui ilustru bărbat, care ne a fost așa de scump, și ne a încălzit inimele cu toții reamintindune acest nume scump. sperând ore-cum ca în viitor să ne povățuim după acele idei și principii al căror apostol a fost marele G. Lazăr.

Mai ales nu putem sta muți în ajunul acestei serbări naționale, noi învățătorii, cari sîntem oșescum urmași mai de aproape ai *marelui învățător*, cari trebuie să avem foarte multă recunoștină către suvenirul celui care ne a neteșit calea pe care urmăm noi astăzi și care de și gră și acum, dar pe care fără luptele și greutatea suportate de G. Lazăr, noi ceștia mai slabi, foarte anevoae am pute purcede!

Tôte poporele culte își au idolii lor, pe cari îi admiră pentru lucrarea lor pe terenul culturii, răspândirii de lumină.

Să'i onorăm și noi pe ai noștri cu atât mai deosebit cu cât sint mai puțin și cu cât erau mai grele vremurile în cari au trăit și au lucrat numai ca noi urmașilor lor să ne lase o viață mai ușor de suportat.

Să ne animăm în lucrarea noastră ca învățători gîndindu-ne la G. Lazăr, care este cu totul al nostru, este *învățătorul nostru național*....

Să mergem cu credință și cu dragoste pe calea arătată de el și să ne gîndim la acea, că am comite un păcat, dacă noi a doua generațiune, de la mörtea lui, ne am abate din calea ce a arătat el discipolilor săi și pe care aceia cu atîta mîndrie au purcedat.... Să lepădăm de la noi *egoismul*, să lucrăm numai din *iubire de nem*, cum a făcut G. Lazăr, să ne ridicăm sus inimele, să rugăm ceriul ca să ne dé tîrie a face această, să jurăm înaintea suvenirului *marelui învățător* că numai pentru binele nemului nostru ne vom sacrifica viața, să dicem cu toții:

«Să ne dé ceriul mulți ca George Lazăr.

«Să'i fie memoria bine-cuvîntată!.....»

Ion Russu.

PEDAGOGIA PRACTICA (1)

Educația simțurilor. — Simțul mirosului

„Ah ce frumos miróse trandafirul ăsta! Când l'apropiă de

(1) Veđi No. 8 pag. 300 și No. 10 pag. 346 al revistei „Lumina pentru toți.”

nas simț că mă desmărdă și par'că mă face să fiu și mai veselă. Ia miróse'l și tu, surato.“

„Aș, surată dragă, eú nu pot înțelege mirosul, că am un guturaiú răú de tot.“

„Nu se póte să nu'ți mirósă un miros așa de frumos cu tot guturaiul tēú; ia du-l la nas numai și o să te îmbete mirosul.“

„Ca să 'ți fac voea, surată Lénó, iacă o să cerc, dá mi'l numai, — Vîrînd nasul de doué trei ori în flóre, fata guturáiată díse: „In deșert: nu pricep nimic, nu 'mă miróse de loc.“

„Fie că grósnică tróhnă mai aí, surată Iónă, ca nasul tēú să nu póta simți un miros așa de frumos.“

Așa vorbiaú doué fete de sat, anul trecut, la tērgul Moșilor, șiînd în mână una din ele un trandafir de tótă frumusețea.

Acéstă convorbire arată că și săténca neînvěțată știe că organul mirosului este nasul și că omul guturáiat nu póte deosebi nici un fel de miros. Ba încá é înțelege că mirosul frumos are putere mare asupra omului că 'l înveselește, adică 'i procură niște simțiri și niște sentimente cari 'l dispun mai mult taú mai puțin spre bine.

Dar ce este mirosul?

„Odoratul, adică simțul mirosului, este înainte mergătorul gustului ⁽¹⁾ este căláuđa inteleginței, este izvorul bucuriilor neinteresate și ale displăcerilor fără urmare folositoare,“ scrie D-l B. Perez.

Dar în ce stă taina mirosului?

Pelița care îmbracă nările nasului pe dinăuntru este singura parte care simte mirosurile și le desibeste, pentru că în acéstă peliță se află întinse căpătâele unui nerv care comunică creierilor or-ce miros a atins'o. Inșă pentru ca un lucru să mirósă, trebuie să fie ast-fel făcut, în cât să se deslipescă din el pârțicele pârțicele mititele de tot cari sburând în aer să se pue pe pelița dinăuntru nărilor. Așa de esemplu, pentru ca un trandafir, o rozetă, o viorea, un parfum, etc. să ne mirósă, trebuie să se deslipescă din ele milióne de milióne de pârțicele cari amestecându-se cu aerul să ajungă unele din

(1) Veđi studiul asupra gustului în No. 8 și 10 Jin acéstă revistă.

ele a se depune pe pelița nărilor. Tot așa este și cu mirosurile urâte. De exemplu, pentru ca să simțim noi că o bucată de carne pute, trebuie neapărat ca părțile din acé carne să se depună pe pelița nărilor.

Jean Jaques Rousseau susținea cu tot dreptul că simțul mirosului nu trebuie să fie pré dezvoltat la copii cei m'ci, pentru că în acéstă vârstă arătările lui nu le sînt de mare trebuință, de si sînt mulți specialiști cari asigură că copilul născut de curênd simte unele mirosuri. că s'a vèdut câte un copil care vrea saŭ nu să sugă de la unele femei condus numai de mirosul sudóiei lor, ba că un copil numai de 13 zile ar fi deosibit mirosul unor doctorii de mirosul laptelui ce sugea; căci, după ce a gustat de câte-va orî din acele doctorii, apoi a refusat cu desèvèrsire să le ia.

D-l Perez a vèdut copii de câte 5, 6 luni, cari deosibiaŭ mirosurile bune de cele rèle. De aci conchide că educatorul trebuie să supravegheze dezvoltarea naturală a simțului mirosului. Dar cum va puté el ajunge la acéstă dezvoltare?

Mijlocul cel mai nemerit est· să se arate adese orî copiilor lucrurile cele mai mirositoare, pentru ca simțul mirosului să se ajute de simțul vederii.

Simțul mirosului trebuie să se exercite, să se desvolte ast-fel, în cât copiii să ajungă a recunóște, a 'și închipui lucrurile mirositoare numai după mirosul lor, fără să le vadă; de unde urmèză că acest simț cu drept a fost numit de J. J. Rousseau simțul închipuirii.

Obișnuința, deprinderea de a țintui atenția noastră asupra mirosurilor și de căuta numai cu gândul isvorul lor, acéstă urmare dezvoltă simțul mirosului care este una din plăcerile cele mari ale omului civilizat, și unul din instrumentele cele mai folositoare sèlbaticului și vitelor. Dar acéstă putere de gândire nu se câștigă de cât cu timpul, de acea nu trebuie să se pretindă copiilor așa ceva. Pentru dezvoltarea acestui sens la ei, este destul să 'i obișnuim ast-fel cu deosebite mirosuri, în cât mai târziu să 'și aducă lesne aminte de ele, cea ce se va întempla cu atât mai sigur cu cât ei vor fi contractat aceste mirosuri mai adânc și mai complet. Dar să nu se abuzeze: tot ce e pré mult strică.

„Abusul, adică pré multa întrebuintare, de miroșuri și de parfumuri lîngește corpul și slăbește voința,“ și pentru ca să ne încredințăm de acest adevăr n'avem de cât să privim la acele popóre asiatice cari născute, scäldate și crescute numai în parfumuri, devin de o fire așa de nestatornică că le veđi când pirotind într'o moliciune afară din cale, când iritându-se pênă la nebunie. Dar, ce vrei s'aștepți de la o persónă care trăește de obicei într'o atmosferă plină de parfumuri miroșitoare care se știe ce ré putere are asupra organismului omenesc ?“

„Aș voi mai bine, ȕice un mare pedagog, aș voi mai bine un copil care să înghițá cu plăcere mirosul de bucătărie, de cât un copil obișnuit de părinții săi cu miroșuri de parfumuri. N'aș voi nici o-dată un buchet în camera lui; nici un fel de parfum în băile, pe përul nici pe hainele lui. Aș voi ca copilul meü să fie fórte simțitor la mirósele plăcute ale florilor, precum este trandafirul, viorica, crinul, verbina, rozeta, rosmarinul, iasomia și busuiocul; și cređ că este bine să'l îndemnám pe copil de când e mic de tot ca să ție la florí, să le iubească, însă în aer liber, în grădină. Acestea sînt plăceri delicate cari trebuie s'aibe óre-care influență asupra dezvoltării puterilor sufletești afective și morale, influență bună, dacá știm să ne păzim de rafinărie și de afectațiune.“

Deosebirea miroșurilor bune și rele póte fórte bine să se afle în acelaș timp încreierii unei persóne, fãrã ca unele să nimicéscă impresia celor lalte; d'acea în acéstă privință este de tótă trebuința să se facă o schimbare mare în obiceiurile ramiliilor mai pricopsite.

Schimbarea acéstá stă în acea, ca să se deprinsă copilul de mic să póta suferi miroșiri neplăcute, precum mirosul cepei, usturoiului, amoniacului, acidului fenic, și al orcării alte substanțe grețóse și desgustátóre, dar bine înțeles că acéstá obișnuire nu trebuie împinsă așa de departe, în cât să se tocéscă simțul mirosului la copil, ci numai să fie ast-fel obișnuit copilul cu ele, în cât să nu'i facă rëu, când împrejurările vieții îl vor aduce în așa condiție că n'ar poté înlătura niscreva miroșuri uríte. Acéstá obișnuință cu miroșurile uríte, este, ca să ȕic așa, o întrarmare a simțirii pentru lupta vieții și care este tot cam așa de trebuincióasă ca și deprinderea de

a duce la frig. Am văzut, țice D-l Perez, niște femeiuști delicate căroră le făcea rău de tot când auđiau pronunțându-se vr'una din vorbel+ tabac, gaz, usturoiù, etc. N'ar fi suterit ast-fel, dacă le ar fi dus, când erau mici de tot, să mănânce alături cu miroșuri din ce în ce mai urite.

Pentru ca copilul să știe gusta miroșurile plăcute, și să știe suporta miroșurile neplăcute, trebuie să fie preparat pentru acéstă. Un copil de doi, trei ani trebuie să fie ast fel preparat, în cât să se opréscă a miroși o flóre saũ un buchet, țicénd: „Ce plăcere să miroși asta!“ și, în fața unui miroș infect, el să țică liniștit, fără să'și astupe nasul și fără să o ia la fuga: „cu adevérat că asta nu miróse frumos!“

Dar dacă am țis că întrebuițarea pré multă a parfumurilor nu face bine, apoi și întrebuițarea pré multă a miroșurilor urite în loc de bine va face rău. Singură mészura de mijloc este bună.

Redacția.

Sentințe pedagogice pronunțate de diferiți oameni mari

Deprinderile de intuițiune și de vorbire forméđă baza pentru întreg învățământul elementar. *Diesterweg.*

Adevérrurile ce resultă din intuițiuni fac de prisos vorbirea cé ostentore asupra prejudițiilor. *Pestalozzi.*

Învățământul intuitiv formézá un ram propriũ al limbeĩ materne, alătura cu citirea, scrierea, gramatica și stiistica. *V. Petri.*

Prima instrucțiune pentru prunci în general și așa și pentru prunci de țerani, să fie cât de intuitivă și plăcută. Învéțătorul să nu începă îndată numai cu învățarea din carte, ci să converseze cu prunci în mod ușor și plăcut despre tot felul de obiecte ce le cunosc, și cari le cad subț simțuri. *Friderich Eberhard.*

Intuițiunea suplinește esplicările cele lungi. *Pestalozzi.*

Pruncul să se facă cunoscut mai întâiũ cu lucrurile din jurul seũ și să învețe a cunoște natura în é însăși. *Christian Salzamaune.*

Tótă învățarea trebuie să plece de la intuițiune și să se facă cât mai

ușoră. Puține cuvinte și multe lucrări. Însă fără cabinet-scolastic cu câte-va naturale, măsurii, vase, modele, imprimate și mașine mai că nu-î cu putință învățarea prin lucrări dese.

Basedov.

Prima facultate ce se dezvoltă și se perfecționează în noi, e simțul. Asupra acestuia trebuie să ne îndreptăm mai întâiu atențiunea.

Rousseau.

Primele concepte le primesc pruncii nu prin cuvinte, ci prin obiecte, sau cel puțin prin chipurile obiectelor. Nimic nu se află în minte dacă n'a trecut mai întâiu prin simțuri.

Locke.

Dacă va avea școlarul nostru numai o bună proviziune de lucruri, cuvintele vor veni de la sineși, și dacă n'ar veni, sigur că și le-ar aduce el.

Montaigne.

Tote după rândniala și după cursul firesc. Ântâiu obiectul de sine, apoi modul obiectului. Nicî o regulă înainte de a avea materia Reguli fără materie buimăcesc mintea.

Ratichin.

Să nu propunem tinerimii umbra lucrurilor, ci înseși lucrurile, cari fac impresiune (intipărire) asupra simțurilor și a facultății reprezentătoare. Ântâiu să deprindem simțurile, apoi memoria, după aceea priceperea și apoi judecata.

Ion Anos.

Tote lucrurile ce se pot arăta, să se arate în natură.

August Herman.

Totul se reduce la adevărul ca noi nicî odată să nu ne întorcem ochii spiritului de la lucruri și să primim în sufletul nostru chipurile lor chiar așa cum sunt în realitate.

Francisc Baco.

Ce cunoște școlarul, ce nu-î nou, ceea ce experimentează și învață să cunoască pe totă ziua tot mai bine fără învățatură, numai aceea formază obiectul faptic al curiosității lui și prin urmare numai acesta poate servi de mijloc spre a-î stărni puterea spirituală.

Völter.

Primul învățământ limbistic trebuie să constea în conversațiuni, prin care facem pe pruncii cunoscui cu lucrurile din afară, cu însușirile și raporturile lor împrumutate, și prin care le dăm ocaziune să vorbească corect, hotărît chiar despre dênsele.

Grassmann.

Tot învățământul trebuie să fie predominat de principiul intuițiunii.

Pestalozzi.

Culese de Chr. Ștefănescu-Reverénu, Iași.

BIOGRAFIILE OAMENILOR MARI

DAVILA¹⁾

Davila

«Dar ce lighionă mai este și boe- niște pași așa de mari și repezi
 «rul ăsta, mama Anică, de vorbește spre mine, par'că m'aŭ prins fri-
 «ca alta aia?» întreba strejarul gurile de frică. «Buete, ce face la
 satului Golești pe Ana, nevasta lui «tu aici?» mă întrebă el repede.
 moș Géntă, îngrijitorul curții fami- Până să'mi deschid eŭ gura, care
 lii Golești, pe la 1864. «Când l'am par'că mi se încleștase, el o luă în-
 «vădut sărind din caléscă și făcând ainte și'mi dișe : «merge tu și des-

(1) Veđi începutul în No. 11, pag. 395—399, al revistei „Lumina pentru toți“

chide «pórtete.» Eú nu știam ce să fac să deschiz or nu porțile de la curte. Atunci boerul ăla s'a restit așa de tare la mine, în cât sârú de frică și le deschisei.

Ia, spune'mi, mamă Anico, află-t'ai cine să fie această lighionă nouă care nu știe nici românește și care.....?— «Ș! măle! Să ți amuțescă limba în gură, că dă te-o a-udí cine va de la curte, nu te mai pricopsești. Țsta este un om mare și o să fie ginerele cocónei nóstre, căci are să ia pe coconița Anicuța, răspunse baba Ana.— «Dar și coconița nóstră nu mai găsi alt boer d'ai nóstri ca să se căpétuiască?» întrebă din nou strejarul —> Tacăți fleónca, golane, reluă baba Ana Tu nu știi ce om mare este boerul ăsta. El e mai mare peste toți doctórii din București și l' iubește vodă ca ochii din cap.

«Spunea coconița că Cuza nu ia din bucate pină nu gustă din ele Doftorul Davila, că așa e numele boerului ăstuia.»—«Dacă-í dice așa, apoi atunci e om grozav, că tot unu l'ajuta în tot chihul și-í asculta or ce ca el, a făcut doftoriile alca bunele care le dă coconița la or cine este bolnav de inimă și care ridică bóla ca cu mâna.»—«Apoi el le-a trimis, măi, gașpere,..... Dar du-te de spune popii că l' chiamă la curte să fie la logodnă.»—

—«Dar, dacă nu e Rumán, are drept popa să vie?»—

«Aș, coconița mi a spus că-í viță

de rumán dupe tată, dar maică-sa fiind franțuzóică l'a crescut numai prin țări streine și daia nu pré știe românește; dar cocónele și boerul vorbește cu el numai în limbí streine..... Dar dă fuga la popa.»

Așa se vorbia pe la 1864, când Davila s'a căsătorit cu Ana Racoviță, nepóta nemuritorului Dinicu Golescu.

«I viță de rumán, dupe tatăl său, dar maică-sa i franțuzóică, d'aia l'a crescut numai prin țări străine și d'aia nici nu pré știe românește,» dicea mama Ana a lui Géntă.

Să fie óre adevérat că răposatul Davila era Rumán dupe tată? Nu se știe nimic sigur în această privință. Este adevérat că gura lumii vorbia multe că adică Davila ar fi dupe tată Rumán, ba chiar ném de domn, și a-nume fiú natural nerecunoscut al lui Știrbei, probă că Știrbei ajungând domnú al României, a făcut ce a făcut, l'a adus din Paris în București și l'a pus mai mare peste toți doftórii din țara nóstră, ba încă l'ajuta în tot chihul și-í asculta or ce cerere.

Pină când familia nu va da pe față taina acesta, nu ne putem pronunța în privința tatălui marelui doftor, de acea în privința nașterii lui ne mărginim numai la datele urmátore cunoscute mai bine.

În această privință se știe sigur că muma lui Davila era francesă și că pe când era însărcinată cu el trecu

din Franța în Italia, unde l și născu doctorii » *picătura*le lui Davila » Pe în orașul Parma, la anul 1828, unde la 1880, întrebam pe un frances să locui șase ani, de aci fu dus în Ger- mîi spună : cine a fost Davila, și el mania la Hamburg, în care fu ținut mi-a răspuns c'a fost un doctor până la etatea de 10 ani și unde în- mare care a plecat din Paris, pe la vătă perfect limba germană; dupe 1853, să caute pe niște bolnavi de aceea trecu în Franța și studiă liceul holeră din țara turcască de la Du- în orașul Limoges, pe urmă invē- năre (sic) și s'a prăpădit pe acolo, ță farmacia și medicina în orașul adăngând că, dacă, la 1849, Franța Angers, se deosebi așa de mult în n'avea pe doctorul Davila, apoi nu studiul chimiei, în cât fu numit în func- știu ce s'ar fi ales de bieții locuitorii ția de preparator de chimie chiar la cari muriau de un cap de holeră școlă din Angers, unde profesor de și tôte doctoriile ce li se da de doc- chimie se afla Prust, cel mai mare tori nu puteau să le aducă nici o u- chimist al Franței pe vremurile ace- șurare, până când Davila n'a făcut lea. Tânărul Davila era așa de pri- picăturile lui.

ceptut, era așa de harnic și se purta El bine, cea ce mî spunea Fran- așa de bine, în cât atrase luarea cesul despre holera din Franța, tot aminte a tuturor autorităților fran- așa s'a întâmplat și în România. cese asupra și. Ori de câte ori holera a bătuit

În anul 1849, holera bătuit România de pe la 1853, încôce pică- Franța, Guvernul frances trimise pe- turele lui Davila au fost de mare aju- Davila, în districtul Maine-et-Loire, tor bolnavilor. Ba chiar în timpurile unde el știu să și împlinescă așa de bune, când nu bătue holera, și bine datorita în cât nu-numai guver- aceste picături nu trebuie să lipsēs- nul îi mulțami, dar autoritățile dis- că din casa nimenui, mai ales în trictuale îi mulțamiră și îi deteră da- timpul verei când **holerina**, dure- ruri frumoșe, între cari se află și o rea de stomac, se repetă mai ade- bibliotecă cu cele mai bune cărți de sea ori. Și cu tôte acestea Davila medicină. d'abia avea 21 ani când combină

Cu ocașia acelei holere, din 1849, aceste picături și nici nu luase încă Davila compuse niște picături con- titlul de doctor, căci tocmai la tra holerei cari nu numai în tôte 1852 luă doctoratul la facultatea de orașele și satele României sînt cu- de medicină din Paris.

Se întemplă că domnitorul Știr- dacă intri într'o spițerie și ceri să îți beii care ardea de dorința de a dé ceva crotra durerii de stomac, ridica țara în tôte privințele, tot îți recomandă ca cele mai bune, atunci se gândi și la serviciul sa-

nitari, de aceea ar fi rugat pe guvernul francez să-i trimită un doctor bun pentru acesta, care îi și trimise pe Davila.

În primăvara anului 1853, martiu 13 doctorul Davila sosi cu vaporul la Giurgiu și de aci o porni la București, unde-l aștepta Știrbei cu mare nerăbdare.

La sosirea lui Davila, în țară erau foarte puțini doctori, și lumea se ajuta mai numai cu babele, cu coconele și p'ici pe colo cu câte un felcer nămț; căci doctorii adevărați se numărau pe degete.

Pe atunci tot se mai credea că Românul nu este făcut să ajungă doctor.

BCU Cluj / Central

«Totul se schimbă ca, prin minune, sub impulsivitatea lui Davila, dupe sosirea sa,» dice dl Doctor Istrati.

«Rămăneau toți uimiți, vedând spiritul lui creator, neobosită activitate, numărul cel mare al creațiilor lui.»

«Nu este an, nu este lună, așa pute dice că, lung timp mai n'a fost și în care să nu facă ceva, să nu pue mâna cu tărie la opera redeschetării noastre pe tărâmul luminării și al naționalității,» dice acelaș.

Câte-va săptămâni, dupe sosirea sa în România, Davila propuse domnitorului Știrbei înființarea unei școle de medicină dupe modelul școlilor din Franța, dar vedând că

Știrbei sta la îndoială, el adună din totă țara 60 de școlari și la 4 Decembrie, 1854, deschise această școlă, în mănăstirea Mihai Vodă, cheltuind din punga sa la început pentru materialul trebuincios.

De abia la 6 Martiu, 1856, D-nul Știrbei recunoscă această școlă și o luă pe seama statului. Dar Davila nu era din acei oameni care se mulțămesc numai să începă lucrurile; din contră lui îi plăcea ca orice lucru început să meargă tot mereu înainte, crescând și mărimându-se; de aceea pe de o parte el făcu ca școlă de medicină să se îmbunătățească din ce în ce mai mult; și pe de altă parte stăruia pe lângă guvernul francez, al împăratului Napoleon al III-lea, ca această școlă română să fie pusă pe acelaș picior cu școlile de medicină din Franța cea ce și dobândi, în anul 1857, faptă care pentru dânsul era de cel mai mare laudă, iar pentru România de cel mai mare folos, căci prin această școlarii români câștigaseră dreptul de a-și urma învățăturele medicale în academiile Franței.

De o dată cu școlă de medicină, el înființă și grădina botanică de la Cotroceni, precum și muzeele pe anatomie, acesta cu cheltuēla sa.

La 1856, înființă școlă de farmacie.

La 1857, începu școlă veterinară. Tot la 1857, înființă societatea medicală din București.

La 1860, înființă serviciile spitalelor civile, locurile de esterni și interni.

Tot la 1860, organiză ambulanțele oștirii românești

La 1863, înființază mai multe spitale în Moldova, ba chiar și în Basarabia; asfella Reni, la Chilia, Ismail și la Bolgrad înființă câte un spital.

La 1864, el înființă laboratorul de himie și aduse ca himist pe Dl Bernath.

Dupe 6 ani, de la sosirea sa în țara noastră, Davila adună în casa sa, și le întreținu cu cheltuēla sa vre o 40 de fete sērace și fără părinți, și așa întemeiă școla de fete numită «*Asilul Elena Dōmna*», de lâng Cotroceni, dupe numele Dōmnei lui Cuza-Vodă, care o luă sub protecția sa, și care școlă tot prin stăruința lui dobândi și protecția reginei Elisabeta, prin influența căriia și stăruința lui a ajuns școlă cé mai mare și mai bună din România întregă.

Dar câte grijă, câte osteneli și câte lacrimi chiar n'a costat pe Davila și pe nemuritorēa sa soție Ana, acēstă adevērată mamă a orfanilor !..

Nu erō o singură fată în tōtă școlă de care să nu se intereseze ei de o potrivă ca de fetele lor. O orfană bolnavă era un fier ars pe inima lor. Durerea și bucuria fetelor erău simțite de o potrivă și de Davila. El nu se ocupa de fete numai

cât erău școlărițe; din contră era veșnic preocupat, dupe terminarea școlēi, să le facă un rost, să le căpētuēscă, să le facă profesore sau să le căsătorēscă, ba se ocupa de sōrta lor și în urmă.

Adună pe copii sēraci și mai ales pe cei lipsiți de părinți și asfel înființă orfelinatul de băeți, aflat pină în tōmna trecută la Pantelimon, iar acumla monastirea Teiū, de la Colentina, în care școlă aprōpe câte o sută de copiii sāraci, din cari unii surdi și muți, primesc învățatură de carte și de meseriū, hrană, îngrijire părintēscă și haïne.

Când citești atâtea înființări, ai crede că Davila n'avea nici o altă ocupație, dar sta numai să înființeze tot felul de așēdăminte, pe când în faptă nu este așa, căci mai rar om care să fie fost mai mult ocupat, care să fi lucrat mai mult decât dēnsul.

Asfel de abia sosit în București, deși numit mai mare peste toți doctoriū oștirii, el se însărcină singur cu conducerea spitalului militar din mănăstirea Mihal-Vodă, în care s'afliū 300 de bolnavi. cei mai mulți suferind de lingōrc. Din pricina necurăteniei și a neîngrijirei, pe atunci bântuia grōsnic prin casarme și prin inchisori holera; de aceea Davila se puse să stărpēscă isvōrele acestor rele, puind în practică prescrierile igienei.

In 1864, ivindu-se lângōrea la

Ocna Telega, unde se află 300 de ocași și de unde doctorul respectiv fugise de frica lăngorei, Davila merse la fața locului, unde găsi 40 de arestanți bolnavi de lăngore, zăcând în camerele, unde dormia și locuia cei sănătoși, din care cauză mai mult de 100 arestanți cădură bolnavi.

El înființă numai de cât în sat un spital și îngriji de bolnavi neîncetat ziua și noaptea, pînă cãdu și el lovit grósnic de lăngore, de unde fu dus spre căutare la Golești, în sînul familiei sócrei sale, căci abia se căsătorise atunci cu Ana Răcoviță.

Nu se făcuse pe deplin sănėtos și plecă la Brăila, unde se ivise holera care secera lumea, dar și aci fu lovit de holera rē de tot, așa că fu dus în București, aprópe perdut.

Dar cine póte spune casurile lui de devotament? În țară, ba chiar și afară din țară el a adus serviciile sale omenirii suferinde, fără să se deslături dinaintea primejdiei.

Asfel, la 1870, începēdu-se res-

boiul între Nemți și Franțezi, el a stăruit de guvernul Român ca să i dé voe să facă două ambulante, din cari una să mērgă în oștirea nemțescă și alta în oștirea franțuzescă; dar ne putând dobândi această voe de la guvern, el s'a dus singur în oștirea francesă, unde era pretutindenii ne ostenit și fără preget, present; de acea a și cădut în mâinele Prusienilor. El însă tot a știut să scape și din mâinele lor, darde hólă n'a scăpat. căci a fost lovit d'un fel de holera. Acésta însă nu l'a descuragiat, căci la 1877—78, în rēboiul dintre Turci și Ruși, la care a luat parte și Românii, el n'a lipsit dupe cāmpul de luptă, unde s'a și ales cu o bubă ré în cēfă, cu un dalac, de care deabia a scăpat, lăsāndu-se să i se taie adāne.

Nu trebuie să uităm că el era profesor de himie, că făcea parte dintr'o sumă de societăți, și că el știa să facă datoria de membru în toate.

(Va urma)

Formarea caracterului⁽¹⁾

III

Pedepsele ca mijlóce la formarea caracterului

Pedepsele corporale, pe cari putem a le întrebuința, sint: punerea în genunchi, în picioré, baterea pe palmă²⁾ și altele, pe care deja le-am înșirat mai sus.

(1) Veđi No. 12 al revistei „Lumina pentru toți“

2) Am mai đis într'o notă de mai sus că nu sintem pentru bătēre sistematică.

Tóte aceste pedepse să se aplice mai mult la casuri, când vedem ré voință din partea copiilor, încăpăținare, cari trebuie tăiate din rădăcini; și rar să se aplice aceste pedepse pentru lenevire.

Aceia dintre copiii cari sînt pré stricați, trebuie pedepsiți corporal, pentru aceia, căci alt-fel nu-î putem impresiona. Sînt unii așa de nenorociți, cu așa puțină pudóre, în cât numai bătaia îi mai póte mișca. Să fim însă și la pedepsirea acestor copii cu atâta finețã, în cât ei să nu ne vadă minioși, căci ori cât de stricat ar fi un om, și mai ales nu póte fi așa de stricat un copil, că vedënd că 'l pedepsim ca pe o ființă mai puțin omenescã, apoi sdruncinãm în el și acé demnitate, ambiție, care a mai avut'o.

Și ori-cât de asprã să fie pedepsa, trebuie să nutrească ambiția ér nu să lovescã în sufletul omului!

Dacă vre-un școlar este leneș, pentru asta nu pré trebuie bătut. Pentru aceștia este destulã acé pedepsã, dacă în orele de recreație îi silim să-și învețe lecțiile și îi reținem de la joc.

Și dacă nici asta nu iar schimba putem aplica și pedepse corporale. Astea 'l vor pune apoi pe lucru, și temându-se de bătae, va învăța și póte apoi că se va deprinde cu lucrul și deprinderea multã știm că se preface în a doua naturã a omului!

Fiind că între pedepsele corporale se numără și ținerea la arest, trebuie să observãm în acest loc, că dacă îi ținem pe copii la arest, nu-î bine să-i lãsãm singuri, căci așa nu mai se vor apuca de drăci, asta o știm din experiență, ci să stea și învățatorul cu ei, să le de ceva cu ce să se ocupe, pentru că prin asta îi împedicãm de a se gândi la fel de fel de lucruri rele. Omul când este pedepsit, și când sufletul său póte că este încă tot sub stăpânirea acelor porniri, pentru care a fost pedepsit, apoi lesne se póte întempla, că lãsat singur să continue cu acele lucruri și așa arestul, nu că nu a împedit rēul, ci l'a ajutat!

Cât despre pedepse în genere, învățatorul trebuie să aibã în vedere următoarele:

Pedepsele să fie la timp! Când a făcut greșela atunci să și pedepsim¹⁾, căci dacă lãsãm să trecã timpul, numai 'l-am fãgãdit pedepsa și nu am executat'o, copilului i se vor păré numai vorbe góle amenințãrile nóstre, și dacă în urmă chiar îl pe-lepsim, i se va păré nedreptã pedepsa. Și asta trebuie evitatã; pedepsa la așa timp și dupã o așa greșalã trebuie să urmeze, în cât copilul să simțã, că meritã acé pedepsã, pentru că alt-fel pedepsa nu va avé nici un efect bun și favoritor pentru formarea caracterului.

Pedepsele să i se parã copilului așa de *juste*, în cât și pe lângã inclinarea ce o are de a judeca tot-d'a-una în favórea sa, copilul să nu aibã

1) Nu putem împãrtãși de loc acéștiã părere, căci s'ar puté ca învățatorul în ace moment să fie supérat. să fie necãjit din cauza relei purtãri a școlarului și din acéștiã pricinã să fie nedrept sau pré sever către copil, de aceea este bine să 'l dé pedepsa mai târziu.

causă de a se revolta contra acelei. Să se simtă cum-va rușinat ér nu să-și ia curagiul de a se lua la cértă cu educatorul său! Când 'i-am lăsat să ajungă la atáta, apoi anevoe vom mai face trébă cu ei. Când 'și-a perdut învătătorul autoritatea, când copilul nu 'l privește mai mult ca și pe un așa om, care numai *bine* și *drept* face, apoi nu ni se mai supune, vorbele noastre numai aú nici o valóre inaintea lor și nesupunerea este o adevărată anarchiă, dacă se întinde în școlă!

Este o interesantă istorióră care s'a întâmplat, dacă 'm-á aduc bine aminte, cu Fridric cel Mare.

Visitând acest puternic rege o școlă, învătătorul státea tocmai la catedră, și vedënd acela pe rege se uitá la el ca și la un alt simplu muritor, făr ca să se cobóre dupá catedră, orí cel puțin să stea în picíore. Regelui i se páru curios asta, dar nu díse nimic. Numai dupá ce asistá cât-va timp la lectíi și vedú că are a face cu un învătător de altmintrelea priceput în ale lui, îl întrebá de ce a cea primire unni rege? ! Má iartá, Majestate, în școlá eú sint cel mai mare, și dacă ar fi observat copil, cá este și peste mine cine-va mai mare, apoi unde 'm-ár fi autoritatea má nemárginitá peste ei?! Așa îi răspunse învătătorul. Regelui îi plăcu mult acest semn de spirit și în loc de a 'l dojeni, îl bátu pe umeri și îl láudá pe învătător.

Iată dar un exemplu de *convingere* și *cunoscínță de causă*, un învătător care știu să-și ținá autoritatea și să o apere chiar și față de capete încoronate!

Sá ne mirám dar cá aú ajuns Germanii așa departe?!

Când vom avé și noi învătători? care să-și știe ține paza și autoritatea inaintea copiilor și publicului?

Sá fim *consequenți* și *drepți la pedepse*? Greșéla mai mare să aducá dupá sine și pedepsá mai asprá! Și pe acela care nu a făcut o greșalá așa mare, să nu 'l pedepsim ca pe acela, care a greșit mai mult! Și mai 'nainte de tóte să pedepsim egal: pe unul, pentru cá dór ne este tatál său prieten să nu 'l pedepsim mái móle, de cât pe altul, care póte ne este mái indiferent, dacă almintrelea aú făcut amândoi aceiași greșelá.

Repet încă odatá: *în școlá să fie egalitate!*

Numai așa îi vom puté face pe copii morali. Cáci, dacă vor observa ei cá învătătorul protejéză pe vre-unul din ei, apoi numai de cât va scádé mult inaintea lor nimbul învătătorului. Nu vor mái avé către el acé stimá și iubire; făr de care anevoe póte face învătătorul destul pentru a forma caracterele.

E ceva fórte interesant și demn de cercetare, cum și de unde în copii acél semn de inteligență, cu care observá ei tot ce face învătătorul și tocmai pentru asta trebue să facá învătătorul ast-fel, în cât nimic ráu să nu vađá de la el.

Ca în tóte locurile și la tóte ocasiunile așa și la tóte pedepsile să facá ast-fel, în cât copii să vađá în el un *om de model*, o ființă, care chiar și când îi muștrá, îi pedepsește, o face asta numai în interesul lor. Sá fie dar pedepsele fără mánie, fără de a 'și face o față care in-

sufică temere, ci ca *un bun părinte* cu căldură și cu părere de rău să se folosescă de pedepse.

Cât despre pedepsele corporale în deosebi, să nu ne lăsăm nici o dată a fi răpiți de pasiune, căci dacă se lasă învățătorul a fi orbit de mânie, apoi ușor se poate întâmpla, ca să nu vatame așa corpul, în cât să-i rămână urmele pentru tot d'a-una.

Mai ales să nu se atingă de părțile mai simțitoare ale corpului cum d. e. fața, urechile.

Apoi nici o dată să nu fie așa de aspră pedepsa, în cât să-i se pară copilului că are a face cu un om fără de inimă. Să se temă de pedepse fără ca să le simțăm mult. Să se temă *pentru că îi șade rău a fi pedepsit, și nu pentru că îl va dură când va fi pedepsit!*

Cât despre pedepsa la fete, așa cred, nici nu trebuie dăr să amintesc despră acéia, că cu totul al alt-fel vom purcede cu pedepsele la fete de cât la băieți.

Și pedepsele corporale să fie cu totul excluse!

Chiar și la cele curat morale, trebuie să fim cu mult mai gingași de cât cu băieți, fiind că așa este făptura lor: are trebuință mai mult de gingășie și blândetă de cât de pedepse aspre. Numai așa vom forma caractere blânde și bune la fete, numai așa ne vom reține de a isbi în sufletul lor plin de pudore și blândete.

BCU Cluj / Central *iversity Library Cluj

Termin cu asta adăogând numai atât: să bage bine de sémă învățătorul, că de și prin pedepse poate mult a se ajuta la formarea caracterelor însă asta nu mai atunci va ajunge-o, când va fi în curat ca aceea, *cum și când* trebuie să pedepsescă, cum să execute pedepsele, iar la cazul contrariu nu va mai otrăvi sufletul acelor. Și acésta ar fi mai mare păcat de cât cum ar fi dacă nu 'și-ar da silința, ca din toate puterile și cu toate mijlocele să lucreze la formarea caracterelor bune și energice.

* * *

Cred, va fi la locu-i de a vorbi cu acésta ocaziune și despre **recompense** și **premi** ce încă și acum se obișnueste a se da în multe părți și în multe școli, și care asemenea aú o mare influență asupra spiriteiilor copiilor.

Să întrebăm mai nainte de toate: este óre bine și în favorul formării caracterelor bune, a recompensa și a da premi în școlă.

Doúă păreri pot fi în acésta privință: ca se premiam și să recompensăm și că nu treb. e a face asta! Eú sum de părerea că un bun pedagog nu va avé trebuință de a premia și recompensa, ba va condamna chiar acest obicei din următoarele puncturi de vedere.

Dacă îi obișnuim pe copii se învețe și să se pórte bine numai pentru aceea căvorcăpata premi, vor fi recompensați apoi îi obișnuim detimpuriu a face cea ce fac numai pentru plată, îi facem materialisti, îi împedcăm de a privi în lucrurile lor, scopul ideal, ci cea

că ce folos va aduce acele pentru ei, și așa lesne se poate ca copilul când va deveni mare, ba chiar în copilărie va face un lucru urit, dacă altfel acela îi va aduce folos după sine. Câtă invidie se dezvoltă în copii vădând că unul se premiază. capătă cărți, cunună, iar el nu. Căci de geaba, nu putem pretinde de la ei ca să nu le fie necaz vădând aste, să se gândească la *merit!* Apoi chiar învățătorul poate se greșescă, să aibă slăbiciune de vre-unul și se înlătore pe altu poate tot cu atâtea merite, — ba de câte ori este pus în poziția, de a trebui se scotă premiant pe vre un școlar, căci așa voiese părinții și poate învățătorul nuar voi a se strica cu ei, pentru-că de, ori cât de pedagogi am fi, nu e bine a ne strica cu părinții și așa în loc de a căuta ocașunea în care putem a ne strica cu ei, mai bine este a evita ori-ce ocașune care ne poate pune în conflict cu ei.

Vorba bună și mulțumirea învățătorului se fie cé mai prețioasă recompensă înaintea copiilor!

Se facă toți învățătorii așa, în cât copii să se bucore și să se simță fericiți, dacă învățătorul le-a dis numai atât: *bine, ei, veți asta mă place!*

Dacă au făcut rău, îi pedepsim cu acea, că ne arătăm mai rece față de ei, însă așa să nu-i înstrăinăm de noi; și dacă învață și să pörtă bine I laudăm puțin (dacă îi laudăm prea mult, îi facem fuduli!) Vorbe multe se nu facem, căci prin astea tocmai așa își perde însemnătatea vorbele noastre, ca și atunci când copii numai după recompense așteptă apoi laudându-i prea mult, îi deprindem de timpuriu cu a asculta laude a fi primitori de lingușituri, împrejurări, în cari cătând omul, devine servil, a căuta în vorbe și forme gole lucruri bune și plăcute.

La copii de tot mic, cari nu sunt încă așa de deștepti ca să se pótă bucura de progresul lor propriu, cari se bucură de multe ori mai bine de un măr sau de un altfel de lucru, se poate întrebuița recompensele și premiile însă și aici cu multă chibzuință!

Și după părerea mea numai și numai acestora să le dăm premii, numai peacștia se-i recompensăm, însă și aceste se fie așa, în cât și ei să se bucore mai mult de vorbele cu cari îi recompensăm, de cât de obiectele ce i le dăm!

Este ceva de ridicol, când încă și acum în țările noastre vedem cum cu ocașunea examenelor se premiază tineri mari, cum le încunună capul și le cântă musica. Asta este numai o serbare pictorască, poetică dar în fund n'are nici o valóre pedagogică, căci ar fi ceva lucru trist, dacă și tineri de 20—22 de ani au trebuință de astfel de parade, pentru a-i încuragia. E destul. ba nici nu e de trebuință, dacă pur și simplu se spune în public că cine învață mai bine, și cu această ocașune pe ceislabi și cu o purtare mai puțin bună se nu cum va îi facem de rușine, căci asta i-ar face triști, i-ar descuragia. Numai atunci să facem asta, când vedem că este de tot amorțit în ei bunul simț și că numai prin o șgduire mai mare putem deștepta ambiția în ei.

Fapta bună pörtă în sine laudă, și de aceia nu are trebuință de multe esplicări și forme!

În țările apusene, așa d. e. în Germania sînt cari susțin, că e bine a premia, a recompensa, dicînd că prin aste îi facem silitorî pe copii, de aceia prin școlele unde se susține aceste principii se obișnuiește a serie elevii bunî și silitorî în „cartea de aur,” se afișeză numele lor pe o tablă în public, li se dă medaliî, lucruri pe cari un pedegog serios le va socoti între secături, și învățătorul care le face pe aste, pöte fi luat drept un om, care ca să nu-și bată capul cu studiarea spiritelor copiilor și totuși ca să facă ceva pentru a forma caracterul, se folosește de aste forme góle și fără de nici un înțeles, pe cari școlele mai serioase le va exclude din sinul lor.

Eü, așa cred, că puțini învățători se gîndesc la acea, ce scop pot avé premiile și recompensele în școlă, bune sînt orî rele: cei mai mulți le fac, fiind că se face acest lucru pe la noi cu mare paradă, și îi place și dascălului să fie odată și el centrul sêrbărei le place la mulți a se vedea înconjurați de lume, a vedea privirile așintite spre ei.

Respect celor ce fac esceptiune, celor cari caută mai profund în lucruri și nu se lasă a fi răpiți de obiceiuri fără de nici o basă folositoare!

Și cu aceste sfêrșese studiul meu pedagogic asupra **formării caracterului,** adăugînd numai atât, că dacă în adevêr caracterul este oglinda sufletului omenesc, apoi se ne dăm cu toți silința, ca acea oglindă să ne reflecteze totdeauna caractere **bune și energice,** cari îl vor înălța pe om, îl vor ține pe acea tréptă, pe cari i-ia destinat'o natura și în serviciul căreia este supusă pedagogia și noi reprezentanții ei.

Bucuresei, 2 Ian. 1886.

Ion Russu.

Școlă și învățătorul

D-l Cr. Voiculescu, învățător în comuna Vișóra, județul Teleorman, ne trimite un studiu intitulat „*Școlă și învățătorul,*” unde dovedește orî și cui că, dacă omenirea a înaintat, a ajuns acolo unde se află astă-đi, acésta se datorește numai educațiunii, numai școléi; căci dacă educațiunea are putere să schimbe în bine, să îmbunătățescă vitele, ba și plantele, apoi cu atât mai mult pöte să preschimbe pe om, să'l apropie din ce în ce mai mult de perfecțiune. «Toți ómenii sînt de o potrivă la naștere, ȳice D-l Voiculescu, dupe R. Owen, dar mai pe urmă sînt jucăria împrejurărilor.» Și pentru dovedirea acestui adevêr, D-l Voiculescu ȳice că, dacă am despărți pe copiii ce se nasc acum de ómenii de astă-đi, dacă ȳ-am depărta de instituțiunile, de legile sociale și politice, de artele, industriile și comerțul nostru, acești copii ar fi sêlbaticî, cum a fost omenirea la început, le ar trebui să se silescă în decurs de miî și miî de ani ca să pötă ajunge acolo unde sîntem noi astă-đi. În adevêr, acești copii ar trebui să plece pe calea cercetărilor,

pentru ca să ajungă a cunoște efectele vinului, focului, apei, tiparului, electricității, prafului de pușcă, al hârtiei și în fine pînă s'ajungă a'și face condee de fier, lucruri cari ni se par nimicuri acuma, dar câte lupte, câte răsbôe sângerose și măceluri n'au trebuit numai pe tărîmul științific pînă s'ajungem la ele !

Dar chiar în zilele noastre, omul trebuie să se străduască neîncetat, să lucreze mereu, să învețe continuu, pentru ca să înainteze.

Din acestea D-l Voiculescu conchide că : *« Școlă este o instituție eșită din înseși condițiunile de traiu ale omenirii, prin care se îmbunătățește se perfecționează, sau cel puțin se pune pe cale perfectibilă tot ce viează, precum și lucrurile și mijlocele de traiu. »*

« Școlă desvoltă facultățile omului, Școlă mărește creerii omului și formeză caracterul. »

Invetătorul face obiectul părții a doua a acestei scrieri a D-lui Voiculescu. D-sa susține cu tot dreptul că, precum îmbunătățirea unei grădini atârnă de grădinar, îmbunătățirea rasei vitelor atârnă de îngrijitorul lor, tot așa și școlă atârnă de dascăl, de invetător sau de profesor, ori-cum am voi să numim pe conductorul tinerimii.

« Prin urmare ca s'avem școle bune trebuie să ne îngrijim a avé invetători buni... »

Invetătorul trebuie să aibă dragoste de școlă, căci numai cea ce ese din inimă merge la inimă ; — să fie destul de invetăat ca să pôtă esplica ori-ce ar întâmpina prin cărțile de școlă ; — să aibe un scop determinat, căci atunci va găsi mijlocele de a ajunge la el ; — să se prepare în toate zilele înainte de a intra în clasă, în care privință găsim un exemplu frumos în jurnalul de clasă al renumitului invetător Overberg, unde scrie așa : « Asdimineță m'am dus iarăși la școlă fără să fiu destul de bine pregătit. O Dómne, iartă-mé și ajută-mi să mé îndreptez ! Mé 'nșel, când cred că școlă pôte merge bine și fără preparațiuni. Lipsa de preparații aduce multe rele : invetătura devine sēcă, neatrăgătore, nesigură și confusă ; aruncă îndoela în mintea copiilor, împedică atenția lor și 'i face să urască invetătura. »

Autorul sfârșeste cu rîndurile următore :

«Acum mă opresc aci, iubii cititori, hotărât ca în numerile viitoare să trectez despre toate cestiunile ce ating școala în genere și mai ales școala rurală, între care vor fi și greutatea aplicării programelor oficiale, cestiune pusă de D-l St. Vasilescu, în No. 10 al acestei reviste.»

Redacția.

CUM INVĂȚĂ GERTRUDA COPIII SĂI

Capul d'operă pedagogică al lui PESTALOZZI

(Compus din 14 epistole adresate amicului său Gessner.)

Epistola a doua ¹⁾

Tot așa era, amice, și cu învățământul meu socratic ce făceam cu școlarii mei mari, adică prin el dobândiam rezultatul ce produce orice explicare de vorbe care nu găsește un punct de rezim în cunoștința lucrurilor și care explicare este făcută încă prin vorbe din cari unele sînt cu totul neînțelese de copii: cea ce înțelegeau astăzi, în câteva zile, nu știu cum, se ștergea din mintea lor, și cu cât îmi dam mai mult ostentă ca să le dau asupra tuturor punctelor explicării deslușite, cu atât mai mult părea că ei perdeau priceperea lor firăscă.

„Astfel, pentru toate părțile sarcinei mele, și pentru executarea tuturor planurilor mele, întâlneau în calea mea piedici nevinse. Și convorbirile mele cu tot felul de dascăli, mă întăreau în convingerea că cu toate cărțile de educațiune ce se tipăresc astăzi în mare număr, toți dascălii cugetau tot ca mine și întâmpinau aceleași greutăți, deși își dedeau multă ostentă cu școlarii lor. Simțeam că aceste greutăți trebuiau să apese îndoit și îndecit mai mult asupra micilor dascălași, afară numai dacă nu se vor fi hărsit așa de tare cu această stare ră, în cât să fi devenit cu totul incapabil de a simți această impresie. Simțeam foarte bine, că sistemul nostru de educațiune avea multe lipsuri și căutam din toate puterile mele mijloace ca să împlinesc aceste lacune. Atunci îmi veni ideea să trag profit și din experiența mea și din cărțile pedagogice, adunând toate învățămintele și toate mijloacele cari ar putea să înlătore greutățile ce mă presenta fie-care din perioadele copilăriei. Dar nu întârziă a mă convinge că, pentru ca să mi

¹⁾ Vezi No. 12 al acestei reviste, pag. 447—453.

ajung scopul propus, nici viața întrăgă nu miar ajunge. Cu tóte acestea, tot adunasem adevărate volume, când Fișer, prin mai multe scrisori, mă-atrasede atenția asupra metodei lui Pestalozzi și mă făcu să presimț că acesta, prin alte mijloce, ar puté ajunge la rezultatul ce eu căutam. Imi veni a crede că mersul sistematic și științific ce urmam, era póte cauza acestor încurcături ce Pestalozzi nu întâlnea în calea sa și că tocmai practica scólelor din timpul nostru crea acele lipsuri ce Pestalozzi n'avea să umple, pentru că el nu cunoștea nici nu întrebuinta acéstă practică. Multe din procedurile lui, de exemplu, desemnul pe plăci și altele, imi părură așa de simple, în cât nu înțelegém, cum nu le înmemerisem eu insumi de lung timp, cu atât mai mult când îl vėdui folosindu-se de mijloce așa de naturale cari ar fi trebuit să sară în ochiul or cārui învățator. Dar cea ce mă facu să imbrățișez cu totul mesóda lui Pestalozzi, fu principiul lui: de a rėda mamelor misia pentru care ele sint așa de bine inzestrate de natură. Tocmai acest principiu imi servise ca punct de plecare în încercările mele.

„Fui pe deplin întărit în aceste idei prin sosirea lui Krüsi la Bale. Acesta dete, în scóla de fete, o demonstrație practică despre urmarea lui Pestalozzi în învățământul abecedarului, citirii și socotelei. Preoții Faș și Brun, cari organisaseră învățământul și, întru cât va, direcția acestei scóle dupe primele indicări ale metodei lui Pestalozzi, dar pré puțin cunoscută, constatară la moment întipărirea adâncă făcută asupra copiilor prin silabisirea și citirea în cor și dupe tact. Pe d'altă parte, materialul, deși fórté puțin, adus de Krüsi pentru scriere și socotelă, cum și câteva exemple trase dintr'un dicționar din care Pestalozzi vrea să facă prima carte de citire a copilăriei, ne arătară că acéstă metodă să rėzema pe temelii trainice și psihologice, (trase din firea sufletului). Tóte acestea mă hotărira pe dată să mă supuiú dorinței lui Pestalozzi de a mă întovărăși cu el.

„Sosind la Bertud, de la prima aruncătură de ochiú, vėdui că noua metodă întrecea speranțele mele. Rămăseí uimit de puterea minunată ce arătau, în tóte privințele, scolarii lui Pestalozzi, precum și de simplitatea și varietatea mijlócelor

de dezvoltare prin care se dobândia această putere. Hotărârea dascălului de a nu ține de loc sémă de tot ce a constituit pinaci pedagogia propriu zisă; simplitatea chipurilor ce întipăria în minte; împărțirea așa de bine innemerită a substanței învățămîntului său în părți a căror învățare cerea un timp diferit și mersul progresiv; înlăturarea or cării cestiuni confuze și complicate; acțiunea, energia, puterea ce el știa să esercite, fără vorbe multe și complicate, mărginindu-se la cultura intensivă a tuturor facultăților; importanța ce el atribuia limbajului, stăruint și revenind neincetat asupra acestoi subiect, și, mai pre sus de toate, învederarea netăgăduită că unele din procedurile lui de învățămînt îmi păreau ca o creație nouă, țîșnind, ca să dic așa, de sineși din ineseși principiile artei și ale firei omenești, totul îmi escită interesul în gradul cel mai înalt.

„In esperiențele lui, erau unele amênunte cari nu 'mî păreau tocmai potrivite legilor psihologiei. Așa, de exemplu, era exercițiul de a pune pe copii să pronunțe frase complicate și grele, cari trebuiaū să fie pentru copil întunecose. Dar, când vedūi, pe d'o parte cu câtă istățime el prepara pe nesințite priceperea ideilor; când, pe d'altă parte, el 'mî atrase atenția, cu astă ocașie că însăși natura la început ne infățișeză impresiile nōstre de tot felul, sub formă întunecosă și complicată, că numai mai târđiū é i aduce lumină, treptat dar negreșit, atunci nu mai găsiū nimic de dis contra acestor amênunte. Mai bagai de sémă că el nu punca nici un preț pe amênuntele lucrărilor sale și că incerca multe exerciții pe cari le lepăda apoi. In cé mai mare parte din ele, el căuta numai creșterea puterilor ce copilul posedă in sineși, precum și indicii asupra principiilor și regulelor principale cari 'l conduseseră la intrebuintarea acestor diferite mijloce. De asemenea, când mi se întâmpla să surprind unele din procedurile lui in acé stare de slăbiciune și de nehotărire ce caracterisă schitele, încercările isolate, nu mă mai descuragiam de loc, ba încă dobândiū în curind convingerea că acest mers ascendent și progresiv face parte chiar din natura lor. Și in adevăr, cé acesta am observat'o pentru socotélă, pentru de-

semn, ca și pentru principiile fundamentale ale exercițiilor lui de limbă.

„Astăzi este cu atât mai învederat pentru mine că bună-tatea procedurilor lui vine de acolo că ele se înlanțuesc toate cu sistemul întreg și mai cu seamă că ele răspund puterii copiilor. Le-am urmărit în practica de totă ziua, mai înainte chiar de a fi formulate în legi pedagogice, și le-am vădut dobândind acea maturitate ce trebuia neapărat să producă rezultatele ce urmăria Pestalozzi. El experimentează fie-care din ele, le pune neincetat la probă, pînă când le crede aproape cu neputință de a le simplifica mai mult în forma lor actuală și de a le stabili pe temelii mai adânci. Această tendință către simplificarea întregului și către perfecționarea amănuntelor, m'a întărit în părerea confusă ce o avem de mai înainte, adică că toate procedurile cari caută să dobîndescă dezvoltarea spiritului omenesc printr'o tehnologie complicată, copriind în ele ineseși piedeca de nereușire, și că, dacă vrem în adevăr să ajutăm natura în activitatea spontană (firăscă) ce întipărește dezvoltării nemului omenesc, ori-ce sistem de educațiune și de dezvoltare trebuie să se reducă d'ânteu la o simplitate mare de tot a mijloacelor în esența lor intimă, apoi la organizația învățămîntului limbii care învățămînt să fie psihologic și în armonie cu aceste mijloce. Numai ast-fel am ajuns puțin câte puțin să ved limpede scopul pentru care Pestalozzi imparte învățătura limbii în părți, părți; pentru ce resumă învățătura aritmeticeî în vederea și pentru generalisarea principiului: *ori-ce socotélă* este numai prescurtarea unei simple numerări, ba ineseși numerele sint numai prescurtarea acestei spunerî ostenitóre: *un și un, încă un, etc. fac atâtea*. Am vădut de asemenea, pentru ce el întemează totă educațiunea artistică, și pînă la facultatea de a se inchipui esact lucrurile materiale, pe dezvoltarea timpurie a aplicării la desemnarea liniilor, unghiurilor, arcu-rilor și pătratelor.

«Credința mé în folósele metodeî cresc în toate dílele și nici nu se putea alt-fel, când eram martor dílnic al efectelor produse la învățătura mészurî, aritmeticeî, scrierii și desemnului, stimulația generală a facultăților exercitate după aceste

principii. Din ce în ce mai mult dobândii convingerea că se poate atinge scopul ce a dat atât de mare viață experiențelor mele, adică de a reda mamelor rolul destinat lor de natură; ast-fel trépta întâia a învățământului ordinar al școléi va puté fi întemeiat pe rezultatele dobândite de învățământul matern. Vêdui că noi avém cu totul gata o metodă generală și psihologică în stare de a face pe toți tații și pe toate mamele de familii capabili să învețe ei înșiși pe copii lor, dacă acești părinți vor găsi în inima lor inspirație pentru această misie.

«In scurt, mulțămită întipăririi asupra spiritului meu, întipăririi făcute de tot ce am vèdut, mulțămită armoniei ne-strămutate a rezultatelor observațiunilor mele, am ajuns să îmbrățișez din nou credința care mă legănase așa de dulce la începutul carierei mele și care mai că se perduse, în urmă, sub greutatea practicelor și a espedientelor pedagogiei moderne, adică *credința că némul omenesc se poate îmbunătăți*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuprinsul pe scurt al epistolei a doua.

1. Pestalozzi asociază la lucrarea sa pe Krüsi, pe Tobler și pe Bus.

2. Amănunte însemnate asupra tinereței lui Krüsi și asupra începuturilor lui ca dascăl. Ajutorul ce dobândește de la părintele Șis (Schiess) pentru reformarea metodelor vechi.

3. Despre metoda catihetică și despre metoda socratică. Krüsi profită de sfaturile lui Fișer partisan foarte hotărât al metodei socratice.

4. Pestalozzi nu crede că trebuie să formăm pe dată judecata copilului.

5. La mórtea lui Fișer, Pestalozzi și Krüsi își unesc școléle.

6. Intăele încercări ale lui Pestalozzi sînt rëu primite de opinia publică. El nu aprobă catehismul de Haidelberg.

7. Principiile trase de Krüsi din experiențele lui Pestalozzi: nomenclatura servind de temelie tuturor felurilor de cunoștințe, facerea de linii, de unghiuri și de arcuri, întrebuițarea lucrurilor materiale pentru socotélă, lumina-

rea progresivă a ideilor prin descrierea actelor simple, prin întrebarea intuițiunii pentru a risipi greșelele și prejudecățile, prin observația naturii și prin ierborisatiunii.

8. Insemnătatea cunoștinței perfecte a primelor noțiuni.

9. Prețuirea metodei lui Pestalozzi de către Tobler.

Scopul metodei lui Pestalozzi este înainte de toate să deștepte puterile sufletești ale școlarului și să pună învățămîntul la îndemîna părinților de familie.

Câte-va vorbe despre proiectul de lege al D-lui Sturza

D-l D. Sturza, actualul ministru al școlilor, a adus în Cameră un proiect de lege asupra școlilor, care proiect este lucrat mai mult după ideile D-lui S. Haret, directorul general al Ministerului Cultelor.

La citirea acestui proiect, simți numai de cât că scopul autorului este de a da un avînt școlilor noastre, de a le pune pe o cale mult mai bună de cât astăzi, în toate privințele. Să nu se uite însă că acest proiect se ocupă numai de școlile rurale, de școlile primare urbane cu grădinile de copii, de gimnaziile și liceele clasice și reale, precum și de facultăți cu școlile lor de aplicațiune, pe când seminariile, școlile de comerț, de meserii și de agricultură, precum și școlile particulare nu sînt cuprinse în acest proiect.

Din punctul de vedere material, acest proiect de lege aduce ore-carî îmbunătățiri mai tuturor școlilor de carî se ocupă.

În adevăr, facultățile primesc îmbunătățiri radicale prin noua organizare ce li s'aduce, cea ce va face ca școlile superioare ale României să se ridice la nivelul surorilor lor din țările civilizate; căci, afară de înmulțirea numărului profesorilor și duplicarea lor prin înființarea privatdocenților, apoi pre lingă fie-care facultate se prevede o școlă de aplicațiune, cum este în Germania, desființându-se școlile normale superioare. Cât despre lefurile profesorilor de facultăți, nici nu mai e vorbă că sînt mărite.

Dacă ne uităm la gimnazii și licee, apoi ș'aci găsim îmbunătățiri; căci mai înainte se regulază poziția gimnaziilor și liceelor reale care astăzi merg în uimul locului, fără să se știe unde merg; al doilea se stabilesc odată pentru tot-d'a-una lefurile profesorilor, în mod rațional; și al treilea se prescrie ore-carî măsuri carî aplicate bine vor stărpi multe abateri ale unora din membrii corpului didactic și carî de ordin sînt cei mai cu trecere pe lingă stăpînire.

În ce privește școlile primare urbane se recunoște salariul din legea de la 1883, a gradațiunilor, adică lei 225 pe lună, dar se mai adaugă

o a cincea gradatie după 25 de ani de serviciu, cea ce este foarte drept; căci omul cu cât îmbătrânește cu atât mai multe nevoi și cheltueli are. Afară de acestea se introduce sistema rotațiunii, sistemă care după noi, va redescoperă în personalul didactic al acestor școli o emulațiune mai mare; căci un institutor, trecând dintr'o clasă într'alta, este pus în poziție ca să se mai ocupe și cu alte studii de cât acelea ale unei singure clase. Sînt mai mult de cât de cece ani, de când în diferite conferințe am susținut sistema rotațiunii; dar ce să faci? În țara noastră nimeni nu ascultă pe cei mai mici. Noi însă susținem ca rotația să fie anuală, adică ca institutorul să instituie care face anul acesta lecții cu clasa I, la anul să treacă cu școlarii săi în clasa II și așa mai departe, pînă când acei școlari vor termina cursurile claselor primare, și atunci institutorul să începă iarăși de la clasa I. Când un institutor știe că totă răspunderea cade numai asupra sa, fără să se mai poată descărca asupra alt-cuiva, de sigur că atunci își pune toate puterile în joc ca școlarii săi să iese bine în fie-care clasă pe rînd. În așa cas își ia hamul și praștia cum se dice, și o întinde la drum cu hărnicie, pe când cu sistema de astăzi un institutor neglijent sau incapabil găsește un pretext să justifice starea de înapoiere a școlarilor săi, dicînd că i-a primit prea slabi de la cel din clasa precedentă.

D-l Sturza dice că a adoptat rotația după trei ani, adică ca un institutor să facă trei ani aceeași clasă și apoi să treacă într'o altă clasă de temă ca nu cum-va unii din institutori să fie așa de incapabili sau neglijenți, în cât școlarii conduși de ei în curs ce 4 ani să treacă slab toate clasele.

Dar acesta ar fi un mijoc foarte nemerit spre a scăpa școlile de acele *câte-va* persoane nedemne, dacă în adevăr ar pute exista astfel de institutori. D-l Sturza însă mai invocă cu tot dreptul și un argument pedagogic în favoarea rotațiunii de trei ani, și anume că un școlar, pus în contact cu mai mulți profesori, câștigă mult mai mult de cât când ar fi în contact cu un singur profesor, chiar dacă acesta ar fi în ceva mai bun de cât fie-care din cei-l-alți.

Grădinele de copii sunt o instituție din cele mai bune, dar numai să se conducă cum se cade.

Dacă ne scoborim la școla săténului, apoi aci proiectul D-lui Sturza pécătuește cu totul; căci în loc să se îmbunătățească starea materială a învățătorului sătense; tocmai din contra e se mai reduce, căci în acest proiect se stabilește că salariul învățătorului este 70 lei pe lună, în loc de 90, cât este astăzi. Dar în proiect se mai prevede că se va da un dar de 240 lei la sfîrșitul anului școlar acelu învățător care va fi avut cel puțin 50 de școlari regulați în cursul anului. Afară de acesta se mai prevede ca învățătorul să mai primescă de la comună 10 lei pe lună, pentru facere de lecțiuni cu adulții. Diurnele ce unele din județe și ce mai mare parte din comune dau astăzi învățătorilor încetază; căci aceste sume le va încasa statul, singurul în drept, după acest proiect, de a plăti pe învățători.

După cum vedem proiectul de lege stabilește egalitatea învățătorilor și învățătoarelor rurale din punctul de vedere al salariilor, lucru drept și cerut de toți cei cari au astăzi numai 60 lei pe lună ; dar această egalitate se stabilește scoborînd pe cei cu 90 lei la 70 lei, pe când ar trebui din contra ca egalitatea să se stabilească urcînd pe cei de jos la cei de sus, dacă nu se pôte mai mult ; căci, drept vorbind, nu se pôte susține că un învățător bun este destul plătit, chiar când i s'ar da 100 lei pe lună, mai ales când se are în vedere cât îi e de gré sarcina. În adevăr, el are să facă lecțiuni cu cinci clase și ce proiectul. Dar se știe că clasa I la țară este împărțită în mai multe divisiți din cauza venirii neregulate la școlă a copiilor ; ba chiar și celelalte clase sunt împărțite în divisiți, din aceeași cauză.

Cu tóte acestea, facerea lecțiunilor se pare învățătorului lucru mai puțin gréu, de cât direcția școléi ; căci ca director al școléi, el are să se lupte cu multe nevoi, provenite, parte de la școlari și părinții lor, parte de la autoritățile locale. Ast-fel școlarul nu vine la școlă, sau vine neregulat, or dacă vine, n'are cărți. Localul școléi este în stare ré, soba lipsește sau fuméză, bănci nu sunt, vântul și zăpada suflă prin crăpăturile pereților, plóea curge prin pod, la ferestre se află mai multe ochiuri cu hârtie de cât cu gém, lemne nu s'aú adus, cretă nu e, ba uneori nici tablă négră, despre vas de apă și despre om de măturat nici nu e vorbă. Cască învățătorul gura în vruna din aceste privințe ? se pomenește cu D-ne ajută, din care de abia scapă umilindu-se, iar dacă ține la demnitatea sa, atunci se vede amenințat de acelea care ar trebui să'l protegă și adeseori amenințarea realizată : de aceea învățătorul vecin mai bine lasă școlă în părăsire, de cât să-și pérédă poziția, sau se pune de învelește el școlă din punga sa, face băncile, dá cărțile trebuincioase școlarilor, pune gémuri, cerșește lemne, aduce doniță și ulc de băut apă, face o mătură, umblă prin sat după copii, rugînd pe pătinti să-i trimetă la școlă. Ei bine, când învățătorii au să se lupte cu atâtea greutăți, nu este drept să li se dé numai 70 lei pe lună, din care sumă li se vor face și cuvenitele rețineri. Dar cea ce mi se pare lucru greu de înțeles este încă faptul că în proiectul de lege și ce toți membrii corpului didactic își vor păstra drepturiile căștigate până la punerea în aplicare a acesteï legi noué afară de învățătorii și învățătoarele rurale cari vor perde drepturile căștigate pin'aci în ce priveșți salariul.

Sperăm însă că însuși D-l Sturza se va incredința pină în cele diu urmă despre nedreptatea ce s'ar face corpului didactic rural, dacă s'ar lăsa numai cu 70 lei pe lună, cea ce ar da o lovitură mortală școléi rurale, căci mulți din învățătorii cei buni vor părăsi școlă, după cum ne-au declarat'o unii verbal alții prin scrisori, pe dată ce se vor vedé reduși numai la 70 lei lunar ; pentru că, de și mulți au astăzi numai câte 60 lei lunar, dar mai au de la județe câte 40, 50, 60, 70 și 80 lei pe lună și apoi tot se mai hrănesc și cu speranța că într'o di vor avé 90 lei de la stat, dar când nu vor mai avé nimic afară de cei 70 lei lunar, atunci

vor părăsi școala pentru nolărie, percepție sau o logofeție la o moșie, etc.

Dar repetăm că avem speranță în simțul de dreptate al D-lui Sturza, dacă ține în adevăr la luminarea poporului, că nu va stăruii în scăderea salariilor învățătorilor ci din contră îi va egalisa dând tuturor cel puțin câte 90 lei pe lună, plus o gratificație ore-care anuală învățătorilor celor mai buni, nu celor șireți.

Am mai avé ceva de dis asupra acestui proiect de lege în ce privesc propramele, modul de recrutare al personalului didactic și controlul; dar ne oprim aci de astă dată rămâind să atingem și acele cestiuni altă dată.

E. B.

Câte ceva din literatura de petrecere a poporului român

Măi nenișorule! Mult mai țin Româniții noștri la obiceiurile, la datinele și la tot ce a apucat și ei din bătrâni. Mi aduc aminte, când eram mititel că ne jucam cu ai-lalți copii d'a baba-gaia, d'a baba-ôrba, d'a ulcelele, d'a uliú-man etc. Ș'apoi numai pociú de bucurie, când vedé că și astă-ú copiii se jócă tot cum ne jucam noi, când eram mititei.

Când se jógă d'a baba-ôrba, veđi pe un copil legat la ochi cu o basma că stă în loc, pe când altul îl întrebă:

	— Ce-ai mâncat aseră?		— Pe ce seđi?
El răspunde :	— Pâine cu papară.		— Pe două ace.
	— Dar alaltă séră?		— Vîno'ncece!
	— Pâine cu măslîne!		

Fug apoi ai-lalți băeți de se prăpădesc, pe când cel legat la ochi alérgă după ei ca să-i prinđă.

Este și mai frumos, când veđi pe copii jucându-se d'a ulcelele. I veđi pe toți așeđăți în formă de cerc, avénd fie-care câte un copil mai mic, care stă jos în chip de ólá.

Intrébă unul din ei pe vecinul său :

— Cum 'ți e óla?		Cu ochii verđi!
— Cum o veđi,		— După é că n'o mai veđi!

Ái doi copii se iați la întrecere, făcénd un târcol împrejurul ólelor.

E! E! sunt multe și frumoșe jocuri d'astea copilărești! Mi aduc aminte când eram mititel și când vedeam că vre-un nor închide puțin sórele, cântam :

Eși sóre		De 'ncăldește
D'inchisóre		Óse góle!

Primă-vara, după ce ne da drumul de la școlă, : : duceam la pădure după florí. Dacă găsim vr'un mele, îl cântam și îl descântam până îl lăsam de urât, cam așa :

Mele, mele,		Și mănâncă leuștean.
Codobece,		Dumi-te la Dumăre
Scóte córne bocrești,		De bea apă turbure!
Și te sue pe buștean,		

Când eram p'acasă și se 'ntâmpla să dăm peste vr'un ariciu, era vai de el! Luam pirostriele și le băteam cu o piatră: iar din gură-i cântam:

Arici,		Și ia fata lui Cicórá ;
Pogonicî		Cu cercei,
Dute 'n țară,		De ghiocei,
De te 'nsoră,		Cu salbă de nouă lei!

Să fi vădut atunci, bietul ariciu cum juca, pe semne înțelegea și el ce-i cântam. Rîdeam de ne prăpădeam! Mai pentru tóte jigăniile aveam câte un cântec. Până și pentru pițigoiu aveam unul cam așa :

Cinci opinci într'un picior		Și călcăiul tot e gól!
-----------------------------	--	------------------------

Când ne jucam d'a baba órba, orî d'a petrecu și se întâmpla să fie între noi vr'un bătet de sârb, saú de grec, apoi era vai de ei. 'I făccam de plîngeau când le diceam :

Sârbu bleotu		Dă cu cotu.
--------------	--	-------------

saú		
Trântiu una, trântii două,		Vine grecu mánios
Trântiu fata Grecului		Cu cojocu 'ntors pe dos
Pe malu petrecului		

Dacă vedeam pe vr'un tără-obială, i cântam :

Până sórele se'nalță		De la ușă până la pat,
Ioniță-abia se 'ncalță.		Obielile tóte-î cad.

E! E! Dar ce să mai dic? Astea copilăreștile sunt orî nu sunt frumoșe, dar n'au d'a face cu alea bătrâneștile, cu colindele tinerilor, cu pildele moșnegilor, cu cari te ating fără să simți tocmai în urechele inimei.

1886 Martie 10.

Pr. St. Stoicescu, Bălăcénca, Ilfov

MIU HAIDUCUL

(Baladă populară)

(trimisă de D I J. Mirea, învățător în com. Néga-Socetu, Teleorman).

În oraș. în București,
În ale case mari domnești,
În casele lui Ștefan Vodă,
S'au strâns boerii la vorbă.
Boerii Divanului,
Căimăcanii târgului,
Puternicii timpului,
Ca stâlpii pămîntului.
Ei la sfat se adunaú,
Și la masă se chemaú.
Dar la masă, ce mâncaú ?
Numai pește ce postrungă,
Și galbină caracudă.
Știuculiță lunguliță,
Săbiórá par'că sbórá,
Cosăcel la saramură,

Pentru gust la băutură,
Câte o vină din Morun,
Că o știaú din bătrâni.
C'ála e pește mai bun.
Dar la masă când mânca
Cu paharul cin'le da ?
Le da *Calea*, fătă mare,
Surióra Miului,
Miului haiducului.
Miú în codri haiducia,
Și Soru-sa slugăria
Niminé nu-o știa.
Dar când fuse despre ăiua,
Și când vrură o veselie,
O întăriră la beție,
Grăi Domnul Ștefan Vodă :

«Ia beți boeri și mâncați,
 Și gasdă vă căutați.
 Măine în ziua vă aflați
 Forțe bine înarmați.
 Pe la șule busdugane,
 Pe de lături săbiore,
 Pe la brău cu iatagane,
 C'o să facem d'o plimbare,
 Cam în chip de vânătoare,
 Dupe păsări gălbioare,
 Că's bune la mâncare,
 Și ușore la purtare.
 Să vinăm, să colindăm,
 Pe valea Cobiului,
 Pe la fagul Miului,
 Miului haiducului,
 Batăl sfântul de capcâne,
 De tâlhar de porc de căne,
 Că de când s'a haiducit,
 Drumuri mari s'a părăsit,
 Hasnale n'aū mai trecut,
 Nicī hasnale la Domnie,
 Nicī bani la Impărăție,
 Și cu timpul d'ohaiduci
 Visteria ne-o sărăci.
 Jeluesc mocancile
 Că le'a furat vacile,
 Le'aū rămas hârdaile
 De le bate vânturile,
 Și le curg cercurile.
 Batăl sfântul nelegiuitul,
 Batăl vina și mormentul,
 Nu mai e loc de lăsare,
 Și e loc de Spânzurare.
 Colea, la târgul d'afară,
 Unde trec mocanii cu sare,
 Două furci ș'o cumpiără,
 Ca să fie de mirare.
 Boeri, dacă auđiau,
 Din gură așa grăiaū :
 »Ia ascultă fată mare,
 Numeste par⁽¹⁾ cu dreptate,
 Să ne 'nbeți pe toți o dată»

Calea, fata mare, auđia,
 Vin în pahare punea,
 Și da la Boeri de bea
 Toți o dată se 'mbătaū,
 Și la gasdă apoi plecaū.
 Ștefan Vodă rămenea,
 Punea cotele pe masă,
 Și palmele la obraze,
 Dară *Calea*, fată mare,
 Ia așa când, il vedea,
 Măna pe el că punea,
 Pe saltea încet il punea,
 Il culca și'l înveluia.
 Dar în urmă ce făcea ?
 Ia papuci gălbiori,
 Numai pe piciorul gol,
 Fusta în brău sumetea,
 Și afară din casă eșia,
 Pe o potecă apuca,
 Trei văi și o vâlcă sărea,
 Și o pustie de zăria,
 Ea îndemna și se duca,
 Pe o potecută strîmtă,
 Forțe strîmtă și boltită,
 Numai de Miu știută,
 De mărăcină năpădită,
 Și cu măceși căpușită.
 Dar nu mergea ce mergea,
 Și întuneric se făcea.
 Mare întuneric era,
 Poteca n'o mai vedé,
 Mărăcinii o 'nțepa
 Și măceșii o trăgea,
 Eī urât i se făcea,
 Măna în sus întindea,
 O fôe de sus rupea,
 În guriță o punea,
 Și o dată șuera.
 Ast-fel codrul resuna,
 Miū haiducul o auđia
 Și în cuget își dicca.
 Maică sfântă precistă,
 Ce semn o mai fi și asta?
 Jur că d'o fi vre-un voinic,
 Fac sânge pân la genuichi,
 Iar de o fi vre-o femeie,

(¹) Acest punct este obscur. — *par* trebuie să fie în loc de *pahar*.

Să nu-o las ca să mi-ș peie.
 Mult încă nu zăbovia,
 Drept în sus el se scula,
 Mâna pe sabie că punea,
 Iatagan în brâu punea
 Pe potică apuca
 Cu soru-sa se 'ntâlnea.
 El pe vine s'așeđa,
 Bine s'ema 'i lua.
 Bine dac' o cunoștea,
 Din gură astfel îi d'icea.
 «Nică, *Caleo*, fată mare!
 «Ce v'ent, nică, a bătut,
 «Pe la mine de'ai venit ?
 «Or domnia m'a simțit ?
 «Or de chelciug ai fărșit ?
 «Or haine ai ponosit ? »
 Dar *Calea*, îi respânda :
 «Ale'i, neică Miule,
 «Nici haine n'am ponosit,
 «Nici de chelciug n'am fărșit,
 «De cât a séră în serat,
 «S'au strâns boeri la sfat,
 «Vorbă de tinc și-au dat.
 «Grăi Domnul Ștefan Vodă :
 «Ia beți boeri și mâncați.
 »Și gasdă vă căutați,
 »Mâne în ȋiuă vă aflați,
 «F'ôrte bine în armați,
 «Pe la șale busdugane,
 «Pe de lături săbiore,
 «Pe la brău cu Iatagane,
 «Ca să facem d'o plimbare.
 «Cam în chip de vânătore,
 «Dupe pasări gălbiore,
 «Pe valea cobiułui
 «Pe la fagul Miulu'i,
 «Miulu'i haiduculu'i,
 «Să'l bată sfintul de căine,
 «De tâlhar de porc de căine
 «Că, de când s'a haidneit,
 «Drumuri mari s'au părăsit,
 «Hasnale n'au mai trecut,
 «Tot la hoțu s'a oprit,
 «Nici hasnale la domnie,
 «Nici bani la împărăție.

«Jeluese mocancile,
 «Că le-a furat vacile,
 «Le-au v'emas hârdaele,
 «De le curg cercurile »
 Nu 'i-e locul de lăsare.
 Și 'i-e loc de spândurare.
 Colea la târgul d'afară,
 Două furci ș'o cumpeoară.
 Pe unde trec mocanii cu sare,
 Ca să fii tu de mirare.
 Dar Miu când auđia,
Calei așa 'i d'icea :
 «Dumite, nică, acasă,
 «Că zorile se revarsă,
 «Și mergi iate și de grabă,
 «Să nu 'ți ia Domnul de s'ema,
 «Că sunt peliță de drac,
 «De da' Domnilor pe cap.»
 Ia așa când auđia.
 În apoi se și în torcea.
 Acasă când ajungea,
 Dorile se rev'ersa.
 Mâna pe urciur punea,
 Apă rece aducea.
 Când cu apa că venea,
 Ștefan Domnul se scula,
 Apă de spălat cerea,
 Apă de spălat îi da.
 Nimené n'o pricepea,
 Ștefan Domnul se gătea
 Până caf'cuă 'și bé.
 Vânătoreă 'i sosea.
 Tótă curtea o umplea
 Afară Domnul eșă,
 Calul gata îi era,
 Piciorul în scară punea,
 Cu vânătoreă pornea.
 — Dar Miu, ce mai lucra,
 Dac' ȋiuă se făcea ?
 El se su'ea pe o pétră,
 Și mi-ș făcea ochii rôtă,
 De mi-ș vedea lumea tótă.
 La drum mare se uita,
 Un cioban zări p'usc'end,
 Vre'o 10 oi într'un cârd,
 Și la el drept marg'end :

— «Bună ziua, măi ciobane !
 — «Mulțumescu-ți căpitane !»
 Dar Miu îi mai dicea :
 «Măi mic ciobănaș,
 «Ia să-mi dai ale tale oi,
 «Ca să-ți dau 1000 lei ;
 «Și ale țole dupe tine,
 «Dă le încóce tu pe mine,
 «A căciulă de țap bălțat
 «Să-ți dau verde comănac,
 «Verde ca frunța de fag,
 «Și a dârjală ne cioplită,
 «Să-ți dau flintă ghintută,
 Dar ciobanu îi răspundea.
 «Eū vęd, neică Miule, bine,
 «Că lungești țilele tele,
 «Și le scurteți pe ale mele.»
 Ciobanul se desbrăca,
 Iar Miu se mbrăca,
 Pe ciobănaș înșela,
 Drumu p'un colnic îi da.
 Miu la oi rămânea,
 In dârjală se reșema,
 La oițe fluera,
 Pe troscăt le întorcea,
 Pe troscătul drumului,
 Tot în calea Domnului.
 Țiuă bine se făcea,
 Haiducul Miu se uita,
 Vânătoarea o vedea,
 Domnul nainte o trăgea.
 Miu pe cel cunoștea?
 Venia raza sórelui,
 Drept în moțul fesului,
 Strălucea așa de tare,
 Tocmai ca și mândrul sóre.
 Vânătoarea ajungea,
 Vodă însă ce dicea ?
 »Bună ziua măi, ciobane!»
 «Mulțumescuți, Domn Ștefan!»
 «Măi, ciobauc, hoț măi ești,
 «De pe nume m'i dișeși.»
 «Ei! Dómnne Ștefan Vodă,
 »Eū am părinți măi bătrâni,
 «Domnu pe nume m'i spun.»
 Auđindul Ștefan Vodă,

Voi a măi sta de vorbă,
 De pe cal descălică,
 Și la cioban se ruită,
 Bine séma 'i luă,
 Și așa il întrebă :
 «Bine, mic de ciobăn: ș,
 «In gură săruta'mi-te-aș,
 «De ce ești frumos și gras?»
 — «De ce sunt frumos și gras?»
 »Că mănănc felii de caș,
 »Și beaū apă din văgaș,
 «Daia sint frumos și gras.»
 Tăcca Vodă și asculta,
 Și apoi îi mai vorbia.
 «Bine, mic de ciobănaș,
 «In gură săruta'mi-te-aș,
 «Oile păscându-le,
 »La apă adăpându-le,
 «Tu, frate, nu-ai vędut,
 «Să veđi fagul (!) Miului,
 «Miului haiducului,
 «Batăl sfântul de tâlhar,
 «Căpitan de hoți mari? Ciobanul sta ascultând.
 Și in urmă vorbi dicend.
 «Bine! Dómnne Ștefan Vodă,
 «Dă m'i voe săți spuī o vorbă :
 «Eū a séră înserat,
 «Așa știī pe scăpătat,
 «Oile la apă am dat,
 «Și vędend m'am spriat.
 «Nu știū sóre a scăpăta,
 «Or că fagul strălucia.
 «Veđi (?) de puști și de pistole,
 «Și de luciī săbióre,
 «Strălucia ea sfântul sóre.»
 Ștefan Domnul auđind,
 Îi vorbi iară dicend :
 «Ia să-ți lași oițele.
 «Să ne-arăți potecile.»
 Dar ciobanul cam tănja,
 Și domnului răspundea,
 «Mé invoesc Dómnne Ștefan Vodă,
 «Să-ți lași și tu cetele,

(1) ascunderea.

«Să'mi pădască oile,
 »Să'î arăt potecile,
 «Să nu'mi pîee vre-o mióră,
 «Că sunt oile Turcești,
 «Cu capul nu te plătești !
 Să veđi, hoțul inșela,
 Domnul cetcle 'și lăsa,
 Oile i le îngrija,
 Miu 'nainte pleca,
 Ștefan pe urmă mergea.
 Dar Miu ce făcea ?
 Pe potecă il ducea :
 Potecută strimtulită,
 Strimtulită și 'nbolită,
 De mărăcinî năpădită.
 Și de măceși grămădită,
 Numai de Miu știută.
 Mărăcinii 'l inșepa,
 Și măceșii 'l trăgea,
 Hainele i-le rupea,
 Și zarpale pe mătase,
 Atárnat prin crâng rēmase.
 Miu înainte mergēnd,
 D'o dată 'l vorbi dicēnd:
 «Dōmne, unde s'a vēđut,
 «S' a vēđut și pomenit.
 «Să mērgă sluga 'nainte ?»
 El d'o parte se trăgea,
 Domnu înainte trecea,
 Miu in urmă rēmănea.
 Dărjala o fluștura,
 S'l bată, crucea legea.
 «Ia ascultă, Dōmne Vodă.
 «Ia ridică scările,
 «Că lovești smicelele,
 »Și te aude cetile,
 «Și nu 'mī-e cāine de tine,
 «Și 'mī-e cāine de mine,
 «Că sint in țole schimbat,
 «Și mī-e frică de tăiat.
 «Că nu mai e la București
 «Ca să te mai fudulești,
 «Și e la hățiș la curpeniș,
 «Unde n'ăi loc de cārmiș.“
 Ei 'nainte mai mergea,
 Dar Domnul ce vedea ?

Să veđi, Fagul Miului,
 Miului haiducului.
 Ștefan Domnul 'i grăia
 Cu frică de mōrte rea :
 «Nu știū sōre-a răsărit,
 «Or Fagul e 'mpodobit ?»
 Haiducul 'l rēspundea :
 Nu e sōre rēsărit,
 Și e fag 'mpodobit,
 De puști și de pistōle,
 Și de flinte lucitōre,
 Strălucesc ca sfântul sōre.
 Ei înainte mai megeaū,
 Și la fag și ajungeaū.
 Miu însă ce făcea ?
 Pe domnul afară lăsa,
 Și in fag iute intra.
 Lepăda țole ciobănești,
 Imbrăca haine haiducești,
 Afară apoi ișea,
 In mână cu o cafea,
 Lui Ștefan 'i da de bea,
 Să 'și mai ție inima.
 Ștefan schimbat dacā vedea,
 Buza in două 'l plesnea,
 Sānge negru 'i curgea
 Haina bună iș pāta.
 Pēnă cafēua el bea,
 Să veđi Miu ce făcea :
 Deștile in gură băga,
 Și-o dată șuera.
 Ciată de voinicēi venia,
 Strānși la vēnă,
 Bunī de mână
 Cu mustăți in varvaric,
 Cum stă bine la voinic.
 Al doilea fluera,
 Altă ciată mai venia.
 'i venia ciată din sus,
 Ce purta căciulī de urs,
 Nu se sufereaū supuș.
 Toți la mijloc 'l băgăi
 Și Miu 'l judeca,
 La vre-o doī trei poruncia,
 De viu grōpa i-o sāpa
 Pēnă el 'l judeca.

Dar, cum îl judeca ?
 «Bine dómne, Ștefan vodă,
 «A séră pe înserat
 «Strânseși boerî la sfat
 «De mine ți-ai dat vorbă.»
 Voi vorbiați în casă,
 Eă ascultam la feréstă.
 Când diceai tu: ia beți,
 Boerî și mâncați
 Și gazde vă căutați,
 Măine în ziua vă aflați
 Pe la șale buzdugane,
 Pe de lături săbiore,
 Pe la brău cu iatagane,
 C'o să faci tu d'o plimbare,
 Cam în chip de vânătoare,
 Pe valea cobiuului,
 Pe la fagu Miului
 Miului haiducului.
 etc. etc. etc.
 Bine, dómne Ștefan Vodă,
 Aséră fu la beție,
 Dar acum e la treție,
 Ce avuseși căine cu mine.?
 Mâna pe el o punea
 Și la grópă 'l trăgea,
 S'âl taie îl ingenuchia.
 Când cu paloșul să dea.
 Iute ochii 'și-arunca
 Pe o gură de vâlcea.

Când ce vedea și nu credea
 Tare venia și sosia.
 Era *Calea*, fată mare,
 Surióra Miului
 Miului haiducului.
 Venia din gură strigând,
 Cu mâneca vânt trăgând
 Și din gură așa dicând.
 «Neiculiță Miule,
 «Nu tăia tu domnia
 «Că veți țara fără domn
 «E ca femeia făr de om.»
 La aste vorbe Miu sta.
 De mânecă 'l ținea
 Până sorsa venia.
 Miu de mână o lua,
 În mâna lui domn o da,
 De soție o lua,
 Pe amândoi 'i logodia.
 Ștefan Vodă încălica
 Și pe Miu îl lua
 Toți în București mergeau
 Nuntă bună apoi făceau
 Și dacă se cununa
 Drumu lui Miu 'i da :
 «Umblă, cumnate, sănătos,
 «Ca un trandafir frumos,
 «*Haiducește cu dreptate*
 «*Nimeni n'are ce 'ți mai face.*»

Notă la balada *Miu Haiducul*.

Or-cine va citi această baladă, va recunoște numai de cât că are multe părți cari sémănă altor balade din cari unele culesse de D-I V. Alexandri, altele de D-I G. Dem. Teodorescu, dar totuși balada de față are părți cu totul deosebite de toate baladele cuprinse în cele două colecțiuni, cea ce și face ca această baladă s'aibe preț mare pentru literatura noastră populară, deși se väd multe versuri întroduse negreșit de cineva din timpurile noastre.

Pentru înlesnirea cititorilor revistei noastre „*Lumina pentru toți*“ notăm în cele două colecțiuni baladele cari s'asemănă cu cé presentă. — Cititorii noștri vor citi în colecția D-lui V. Alexandru balada XXIII *Mihu Copilul* și balada LI *Ștefanită Vodă*; iar în colecția D-lui G. Dem. Teodorescu vor citi *Miul Cobiul* (p. 490); *Miul Sglobiul* (pag. 498), *Ștefan Vodă* (p. 500), *Fagul Miului* (p. 503).

Eniü Bálténu

O C A R T E ⁽¹⁾

„O! ce blestemate sînt cărțile astea de romanțe, ȕicea D-na P., ȕiua trecută. Dacă o dată încep să citești o asemenea carte, apoi nu îți mai vine s'o lași din mână pînă n'o sfîrșești de citit. În tot timpul cîl o citești, te atrage, te escită, te îndemnă la blestămății, înțepându'ti curiozitatea; astfel în cît îți vine să crăpi de necaz că n'ai putere s'o sorbi, s'o citești cu-o singură aruncătură de ochi. Dău, de câte-orî citești o astfel de carte, de alătea orî, îți vine să te lipsești de bărbat, de copil, de casă și de tot și să pleci în lume cu vr'un drăguț, cum a făcut Paulina, Victorița și alte persoane din feluritele romanțe.

» Ah, de câte orî sfîrșind de citit asemenea cărți, unde morala, familia dreptatea și tot ce arc omul mai scump, sînt călcate în picioare, de câte orî, ȕic, sfîrșind de citit astfel de cărți, după ce mi rĂcoresc puțin mintea, după ce mi vii în minte, nu blestem pe accia cari fac asemenea cărți, ba și pe aceia cari au puterea s'oprescă tipărireca lor și n'o fac. Veđi, tocmai acum înțeleg, pentru ce biata cumnată-mé o luat'o alături cu drumul cel bun. Eui, chiar eui, asta care mé veđi și cum știu că nu sînt așa de ușoră la minte ca multe femei, și dacă n'am luat cĂmpii, dar nu mi mai place să mai mé ocup de casă, de copii, de acești ange-rași, cum mé ocupam pînă nu începusem să citesc la romanțe. De câte orî bietul Nicu nu mi le-a smuls din mĂini, n'a certat pe cumnată-mé să nu mi mai dé astfel de cărți, dar de surda, că noi făcém tot ce știam. Nuștiu unde m'oi opri. Póte că nu mé pricep să vorbesc, cum se cade, dar eui cred, că ar fi bine să se tipărescă niște cărți tot așa de plăcute la citit, însă să cuprindă lucruri frumoșe și să indemne la bine, iar nu la rĂu »

« Eui, Dómnă P., rĂspunsei, n'aveți de cĂt să vreți și veți găsi destule cărți frumoșe și folositoare, fie de cuprins istoric, geografic, științific, fie de cuprins moral, economic, însfĂrșit de tot ce póte interesa pe persoanele de bine. IacĂ, eui trecënd ađi pe la librărie, veđui cartea asta. ce o veđi în mĂna mé, și care se numește, « *Datoriile soldatului*, » traducere de cĂpitanul Gheorghe Bălănescu. Negreșit că la cărți soldătești nu mé pricep, d'acea nici nu pui mĂna pe ele. De astă dată însă, nu știu, cum se face, cĂpusei mĂna și dĂschidënd'o în două trei locuri, im plăcu ce citi, cĂci veđui că povestia istoriore frumoșe, ne învață cum

(1) Vrem să vorbim despre cartea intitulată, „*Datoriile soldatului*,“ traducere de D-l cĂpitan G. Bălănescu.

să ne iubim patria. Și dacă vrei să ve încredințați despre frumusețea și folosul acestei cărți, dați-mi voe, ve rog, să ve citească câte-va bucăți din capitolul I. Dar pentru-ca să urmăriți mai bine șirul istoriei, este bine să știți că cartea începe cu o familie de tîmplar scăpatat, din orașul Belfont al Franței, a căruî cîpetenie se numia Morel, soția lui Magdalena, o fiică Francisca și un băet Paul, de 20 ani. Pe la acestă familie mai vine și Luisa o fată frumoasă și mare de 18 ani, pe care o crescuse acestă sêracă familie Morel, și apoi o aședase ca fată în casă la D-na Beriot, proprietăresa cătunului.

«Pentru că sinteți ne-răbdătore, să audiți acestă istorie iacă, o încep, dar o să ve citească numai câte-va bucăți din é, rămîind să ve cumpărați și D-v cartea (1) și s'o citești întregă, dacă ve va plăcé,» dicînd astfel eû și începui.

«Bêtrânul Morel locuia în Belfont, sat franțuzesc, c'o poziție încântătore. El era un om cu fața veselă, probând o conștiință curată și acărui ambițiune fu de a ridica familia într'un mod onest.

«Magdalena, soția lui, era esemplu de casnică bună, și amândoi erau pe deplin mulțumiți de copiii lor. Fiica lor Francisca înveselia totă casa prin vioiciunea ei, iar fiul lor Paul, în etate de 20 de ani, era un bun lucrător care îmbrățișase tîmplăria, meșteșugul tatălui sêu. Veselia domnia în acestă familie.

«Dar ziua de 3 Februar, 1831, aduse cu sine o mare schimbare. Bêtrânul Morel lucra tăcut de tot, fața lui arăta o neliniște mare și biruit de nerăbdare se îndreptă spre satul vecin, unde se duse-se fiul sêu mai de diminetă ca să tragă la sorți pentru armată,

«Noptea sosește și Magdalena, ședînd lângă vatră, torcea; însă fusul adsé rămănea nemișcat între degetele ei, și tot suspinând, avea ochii ațintiți asupra ușei, tresărind la cel mai mic șgomot.

«O fată frumoasă și mare de 18 ani, compătimia din inimă de suferințele bieteî mame a lui Paul. Acestă fată era Luisa, o orfană pe care tîmplăresa Magdalena o crescuse și o aședase la D-na Beriot, proprietăresa salului. Luisa era sprintenă și căuta să mîngăe pe Magdalena. Francisca alerga neconținut de la ușe la ferestră, de la ferestră la mamă-sa pe care o îmbrățișa și îi ștergea lacrămile. De o dată, é strigă «i! iacă!» și alergă se deschidă ușa.

«Însă un cântec militar (2) resună în vâlcé și glasul lui Paul, tare și rêsunător, întrecea pe al camarășilor sêi.

— «Acesta este un semn bun, dișe fata Luisa.

(1) Se găsește de vîndare cu 1 leu și 50 bani la Sococ în București sau la traducător, D-l căpitan Gheorghe Bălănescu, Gura-Jalomiței.

(2) Chiar și astăzi, în Franța, recruiții cari au tras numere mici și deci cari au să între în armată, cîntă și se veselesc.

«Muma ridică ochii către cer cu bucurie, dar îngrijată.

—«Nene, nemerit'ai număr bun? strigă Francisca din depărtare.

«De minune, răspuse Paul, părăsind pe tovarășii săi și mergând spre soru-sa. Tînăra fată se aruncă în brațele lui, însă Paul de abia răspuse la mângăerile ei.

—«Ce face mama? întrebă el și fără s'aștepte răspuns, intră în sală. Ochii lui scânteiau de o lumină neobișnuită și se zări pe pălărie No. 3, ce trăsesse la sorți. Orfana Luisa aruncă o privire asupra tînărului, aco-perindu-și fața cu mâinile.

—«Ei bine, fiul meu?! dîse mama sa Magdalena.

—«Ei bine mamă, voi fi un apărător al patriei.

—«D-zeul meu, facă se voia ta! murmură sărmana femeie și șirîo de lacrămîi și curgău pe obraji.

—«Cum se pôte? dîse Francisca; fratele meu să fie soldat? fratele nostru să ne părăsescă?! o, acésta nu se pôte; te voi ascunde mai bine în fundul pămîntului; te voi smulge din mâinile jandarmilor; voi.... Suspinele îi înăbușiră glasul, lacrămile i înecară fața, însă é apucă brațul lui Paul și se înceștă de el.

«Cât timp tînărul stătuse cu camaradii săi, își ținu cumpătul, bînd și cîntînd cu ei; însă când vîdu durerea mamei lui și țipetele sorei sale, curagiul îl părăsi, se simți mișcat adînc și nu 'și mai aduse aminte de nici un cuvînt din cîte și propusese să dîcă pentru mângăerea pă-rinților săi.

«Unde e tată-tău, îl întrebă mamă-sa Magdalena, după o tăcere lungă.

—«A rămas acolo, răspuse Paul, dar trebuie să sosescă.

«Bătrînul Morel n'avusese curagiul s'anunțe pe nevastă-sa despre recutarea copilului lor și cîntecele vesele ale tinerilor îi făcîu rău și era mai mulțămît să fie singur pe drum ca să n'aibe martor la slăbi-ciunea părintescă.

«Ah! dîse Magdalena, dacă tată-tău n'ar fi fost prî bun, dacă n'ar fi plătit datoriile fratelui său, noi am fi avut banî să plătim om în locul tău; dar nici nu trebuie să ne mai gîndim la acésta.

—«Cât costă o înlocuire? întrebă orfana Luisa, care nu părăsise colțul.

—«Fôrte scump, răspuse Magdalena.

«In acel moment, un sgomot de glasuri și de pași se auđi la ușă, bă-trînul Morel, tatăl lui Paul, intră c'un om care avé o panglică roșie pe pîept și un picior de lemn, după ei urma un tînăr care avé mare respect pentru omul cu piciorul de lemn. Orfana Luisa profită de sosirea lor spre a se strecura afară....

«Pe când bătrînul Morel intră în sală, nevastă-sa începu să plîngă din nou așa de adînc, în cât lacrimile veniră în ochii tuturor.

—«Omul cu picior de lemn strigă:

«Și ce! în vechime s'au vîduț mame armînd ele înseși pe fii lor pentru luptă, recomandîndu-le să nu se întorcă de cât biruitori, și aci

o **francesă** plânge, pentru că fiul său e chemat la onórea de a 'și apăra patria sa! O, asta nu e lucru frumos.

«Acele femei se vede că n'aũ purtat în pãntece pe copiii lor, zise Magdalena; nici nu iaũ nutrit cu laptele lor. Nu știi D-ta, D-le Cãpitan, urmã é necãjindu-se din ce în ce mai mult, nu știi cât am suferit cu acest copil. Când era de 2 anĩ, a fost așa de rãu bolnav, în cât tremuram în tóte ȓilele de fricã sã nu'l pierz; am veghiat trei luni d'a rândul lingã patul lui. De când s'a nãscut, n'am pré avut odinã, pinã într'atãt mia fost fricã cã va da preste el vreo bolã, sau vreo altã nenorocire, și tocmai acum când s'a fãcut mare, o ghiulê s'aibe parte de el într'un minut, cea ce m'a costat 20 de anĩ de grije și de chin! O asta mē face sã înnebunesc de durere!

— «Așa D-nã Morel? D-ta te lași sã fii prada durerii, fãrã sã te o-prești un moment cu mintea asupra acestui fapt? ȓise Cãpitanul Raimond, cu piciorul de lemn. Ei, cât e de frumos sã mórã cineva pentru patrie și mórtea pe câmpul de onóre este adese mai puțin chinuitã de cât într'un pat. Dar puținĩ aũ norocul sã mórã așa de glorios, cãci mai mulți sã 'ntorc din armatã voinicii și neatinși. Am fost soldat, când resbelul era într'una, când luptele erau obișnuite și inverșunate; am fost în bãtãlii unde glónțele și ghiulele cãdêu ca plóea, și iacã-mē tot în ființã.

— «Procopselã, fãrã un picior, ȓise cu necaz Francisca.

— «Da, c'un picior de lemn, dar în schimb cu crucea de onóre, uite-o ici, ȓise cãpitanul cu mãndrie.

— «Ar trebui sã trãim în pace, reluã Magdalena, și sã n'avem trebuințã de oștire; cel puțin sêrmamele mame ar dormi liniștite.

— «Este peste putințã, respunse cãpitanul; nici o meserie nu este mai trebuinciosã de cât a soldatului care protege tóte celelalte meserii și care singurã asigurã cetãtenilor *libertatea, averea, viața* și tot ce le este scump. Dacă Francezii ar înceta de a fi soldați viteji, dacã s'ar da lenei, dacã ar intrerupe eserecițiile militare; o, atunci ați vedé în curând națiile vecine nãvãlind în iubita nóstã țarã, ca sã smulgã pe muncitor de la plugul sãu, pe meseriaș de la lucru, sã jefuiascã fructele industriei, sã ne ia averile, sã pãrjolêscã și sã nimicêscã recoltele, sã batjocorêscã femeile și în fine sã impartã între ele fãrã milã pãmêntul acestei nații, pe cât timp o oștire vitêzã ar pãstra o întrêgã, înfloritóre și fãrã temere de vecinĩ.

— «Așa e ȓise Paul.

— «Negreșit, adãogã Victor, tinãrul care insoția pe cãpitan; noi trebuie sã fim stãpãni pe noiși respectați de alții, dar pentru acêsta trebuie sã fim tari. Decĩ este neapãratã trebuințã s'avem todauna oștire bunã, și lumea întrêgã știe acêsta, de acea militarii sunt pretutindenĩ vêduți cu ochi bunĩ și cu respect.

— «Eũ n'am fost nici odatã soldat, ȓise bẽtrãnul Morel. Inșã cinstesc pe militarii și când mē 'mbrac cu haina de gardã naționalã, știi cã póte

vine timpul, când voiți fi chemat să lupt pentru țara mé, cea ce mé 'ncântă foarte mult și mé simț mândru de a purta uniformă.

— «Adevărat, ce bine șade cu mustăți și cu epolote, șa se mica Francisca».

— «O! asta se scie de orcine. Mai tôte femeile ar da șa ce civili pentru un militar, întrerupse Victor».

— «Femeile au instinctul frumosului. Prin faptul că D-v. femeile țineti atât de mult la militar, dovediți prin acésta că este mult mai bine, mult mai nobil ca noi bărbații să ne hotărâm pentru apărarea și lauda patriei, de cât să ne dăm numai studiilor sau lucrărilor noastre».

Așa, în istoria tutulor popoarelor, vedem meseria armelor strălucind și dând mai multți omenii însemnați de cât or care altă meserie..... Istoria și artele frumoșe cântă pe 'ntrecute faptele vitejilor. Patria căria sint jefite ale noastre vegheri, brațe și viață, ține asemenea sémă de serviciile apărătorilor ei: recunoștința publică este plata lor. Și cum s'ar puté ca militarii să nu fie iubiți și onorați pretutindenii?

— «În adevăr, urméză căpitanul, că militarii, pentru ca să fie spada și scutul patriei lor, ei trebuie să fie curagioși, înțelepți, neinteresați, sănătoși și chiar frumoși, de acea or ce om schilod, sau cu vreo metéhnă nu este primit în oșlire. Fii mândru deci, scumpe Paul, de onórea la care te a chemat sorțul: silește-te să fii vrenic de é; căci trebuie să știi că un om póte fi bun soldat numai dacă practică virtutea, dacă este viteț și cu omenie, înțelept și harnic, ascultător și înfrănat, răbdător și neinteresat; spune-mi, tinere, nu vrei să fii și tu tot astfel? Și D-ta, D-nă Morel, n'ai fi mândră atunci de copilul D-tale?»

— «Fără indoială, D-nule Căpitane; dar Paul n'ar puté fi și lucrător onest și cum se cade, ca tatăl său, și să rămăe cu noi? Ceii ce voesc să fie soldați, plece și fie cinstiți după meseria lor; dar a lua un copil de lângă părinții săi, drept este? te întreb».

— «Ascultă, D-nă Morel, dacă chiar în astă nópte, o bandă de hoțiți-ți-ar sparge ușa și ti-ar prăda casa, ti-ar plăcé? Și dacă mâine niște făcători de rău ti-ar prăda câmpul și ti-ar tăia recolta; dacă vro altă oștire străină, sau tătari, cazaci, mai știi și eu cine, ti-ar răpi pe scumpa D-tale fiică, țiar plăcé?»

— «Să ia pe fiică mé? » strigă Magdalena».

— «Și de ce nu, dacă oii ar fi mai tari?»

— «Ne-am lupta cu toțiți, pentru ca s'o apărăm; mai bine ne am omori!»

— «Ei bine, ei v'ar omori și ar lua și pe Francisca».

— «O, tac! Mé prinde gróza de ce spuți D-ta».

— «Linștește-te, D-nă, șa se căpitanul suridind; Căci mulțumită vitezei noastre oștiri, n'ai să te temii nici de hoțiți nici de cazaci și nici chiar de căpcăuni (?); însă acésta siguranță în care trăești cu familia D-tale, cui o datorești, dacă nu soldaților?... Și dacă D-v. vâ bucurați cu toțiți de folósele unei societăți civilisate, nu este óre drept să duceti și D-v o părțică din greutățile ei? or ce cetățen datorește apărarea pământu-

lui care 'l nutrește și patriei care 'l proteje. Toți oamenii în stare de a purta arme sînt datorî să le ia la nevoie, pentru apărarea țerei lor. Dar în timp de pace, când un număr mic de soldați este de ajuns, nu e ore drept că sortul trebuc să hotărască pe acei cari trebuie să fie militari?

— «În adevăr, neastă, nu'î nimic de respuns la acesta, dișe bătrânul Morel. Ce e drept că mai că 'mî pare și mie rău că n'am fost soldat, și dacă n'aș fi bătrân, dău..... dar la nevoie tot nu m'aș da înlăturî.

— «Dacă aș fi băiat, sări Francisca, aș voi să mă înrolez și eu, pentru ca să deviu ofițer și să dobândesc crucea de onore.

Vedeți, repetă căpitanul, că nu este așa de grozav a fi cineva militar; de vreme ce însăși Francisca ar dori să se pôtă înrola; dormi decî liniștită, D-nă, și nu te tubrura fără cuvânt. Femeile străbunilor noștri însoțiau adese pe bărbații și pe copiii lor în resboe, și departe de a'î slăbi prin lucrările lor, ele deșteptau în ei curagiul și împărtășiau cât odată și primejdiile lor. Câte mume! câte soții! câte surori! nu s'a luptat alături cu sili, cu bărbații și cu frații lor, când patria s'a aflat în primejdi! Pentru ce ore n'ai fi moștenit și d-ta puțin curaj de la străbunele d-tale? Mă duc, vă poftesc nopte bună.

«Ei, D-nă P., vă place asemenea cărți?» dișei eu.

— «Minunată, răspunse, D-na P., dar mai citește.

«Mă iertați, D-nă, că nu pot mai departe, dar dacă vă place, n'aveți de cât s'o citiți, iacă v'o las!»

— «Vă mulțumesc, dar să nu mi'o lasăți, căci voi ruga pe Nicu să mi-o cumpere chiar astă sêră.»

Dacă această carte a plăcut D-nei P., obișnuită numai cu Romane, apoi de sigur că va plăce și mai mult cititorilor noștri. De acca o recomandăm cu deosebire, pentru ca să se vîndă cât de curând ediția acesta care este a doua și pentru ca D-l traducător tipărind'o a treia oră în românește să'î pôtă îndrepta și D-sa p'ici pe colo stilul, făcîndu'l și mai românesc.

Redacția

Conferința domnului Gr. Jipescu din sêra ⁽¹⁾ de 18 Aprilie, vineri 1886

D-l Gr. Jipescu, sub ne'nsemnatul titlu „*Despre glasul omenesc din România,*» ne-a dat principiile unei râmuri de artă, cari vor forma o carte nescrisă de nici o nație, în nici o limbă, după cum credem. A studiat nêmul românesc și a cules dintr'ensul în timp de peste 15 ani materialul din care am vêdut o mare parte în acé sêră.

Intrând în subiect a făcut o comparare între om, pămînt, și nemărginire, arătând că nu se pôte spune, cât sînt de micî pe lângă

(1) Veți No. 12, pag. 479 a cestei reviste.

spațiu și cât de ne aușit este sunetul glasului omenirei, în timp, de unde a tras conclusia că rău omul și femea se cred pré puternici și pré nemuritori, și că viața lor necampătă îi fac să dorască și să fie într'o agonie nesfârșită, și că această agonie chiar a omenirii, abia e un microscopic gemăt în spațiu.

A spus că darul, măestria d'a imita e bazată pe observație, și trebuie bine studiat omul fisic și psihic. Pentru acesta ne a arătat o mulțime de observări, făcute asupra mișcării fizice și sufletești din punctul de vedere al glasului, precum asupra ochiului, feței, gurei, trunchiului corpului, cu mâinile și cu picioarele. Arătând că și în țară și în strechinătate sînt persoane cari s'au ocupat cu facerea glasului altora (imitarea), spune că'n rumânește cé mai bună definire a acestui obiect nou, al conferinței sale ar fi bine să se dică *facerea glasului*, dând esplicări d-sa asupra cuvântului **facere**, ca lucrare a mâinilor și a minții. Aria d'a imita astfel s'ar pute numi *mimologie*. Iar puterea darului d'a imita o bazează pe *intuitie*, adică pe observația mișcărilor feței și corpului și mișcarea sufletului, introducënd-se prin închipuire în momentul imitării în om și apoi desemnându'l pe fața sa așa cum la copiat. A împărțit cuvânta rea sa din punctul de vedere al glasului în *cântare și vorbire*, preschimbându-și vocea în total de peste 40 de ori reproducënd prin acesta glasul multor persoane cunoscute la noi și a diferitelor trepte sociale.

Conferința d-sale e espusă în termenii populari, totuși credem că caracteristica studiilor sale e filosofie populară. Din punctul de vedere al cântecului a espus cercetări, observări, asupra țeranului și țerancei popii, călugărului, călugăriților, boerului, poporului de oraș, fetei de pension, apoi asupra francezului, francezei, țiganului, și lăutarului, grecului, italianului, și-a cântat în glasul fie căruia din aceste trepte cu o esactitate rară și adevărată.

Din punctul de vedere al vorbirii a'nceput iarăși cu treptele sociale făcënd observări și cercetări morale, sociale asupra țeranului asupra oratorilor, profesorimii, cocónelor, fetelor șimahalagióicelor, vorbind în glasul fie-căruia din aceste trepte și după o cuvântare de aprópe două ore a lăsat pentru altă dată studiul despre vorbirea în românește a streimilor d'aici de la noi, trăgënd D-sa ca conclusie din tóte cele spuse următoarele puncte mari de observație : *iubirea de sine (egoismul) face pe om și pe femeie să se cređă cu voce bună și frumósă, căci s'a deprins cu dēnsa, așa cum o are, că viața cumpătă ne ține glasul limpede, nerăgușit până la bătrânețe, că e posibil să cunoști bine din mișcările corpului și ale sufletului cam ce fel de natură are omul și femeia cu care vorbești, că dulcēta glasului în cântare și vorbire înaltă, apropiē, înveselește și nutrește simțirile inimii, și ale sufletului pe când amărăciunea vocii din cântări și vorbirii uricioșe posomorește și sēcă aceste simțiri și că numai vocea fie-căruia rumân și rumânice deplin înțelepți, ne-ar putea arăta că-tățimea de'naintarea țerei șide fericirea ei.*

Dar este cuneputință să dăm cititorilor noștri o idee esactă despre această conferință, unica în felul său nu prin nouitatea subiectului, care este

așa de vechiu ca și omul, căci omul însuși a fost subiectul acestei conferințe, dar pentru-că D-l Jipescu, a privit pe om din punctul de vedere cel mai gren, adică din punctul de vedere al modului de a-și manifesta, de a-și arăta ideile, simțirile și sentimentele, în diferitele stări ale societății, fie că și le ar arăta prin vorbire sau cântare, însoțite sau nu de mișcările feței și ale mâinilor și pentru că D-nul conferențiar nu s'a mărginit numai să spună de exemplu, că țeranul Român, că boerul, că călugărul, că grecul, etc. și arată ideile or sentimentele lor vorbind sau cântând așa și așa, ci D-sa a și vorbit, a și cântat întocmai ca un adevărat țeran, ca un adevărat boer, ca un adevărat grec, ca o adevărată călugăriță.

De acea or-ce am dice noi, nu poate fi o dare de sémă exactă a acestei conferințe. Deci pe d'o parte rugăm pe D-l Jipescu să mai țină asemenea conferințe, iar pe cititori noștri îi poftim să nu lipsescă atunci.

Redacția.

BIBLIOGRAFIE (*)

Nu mai puțin realist este D-nul Macedonski la scrierea poeziilor. Iată câte-va versuri din cele mai noi:

- „Voiesc, iubite pictor, un straniu tablou :
 „Pe fund de întunec s'apară în pielea gólă
 „Fă'l dulce, cum e visul feciórei lângă el,
 „Nainte de stărnirea furtunei zdrobitóre.
 „Ce-o scutură din creștet și până la picióre
 „Supt chiuul voluptăței diu brațele-i de oțel. etc. etc. etc.

Și câte ca astea am mai puté reproduce drept specimen de *poesă* (?) ale poetului, căruia era strâmtă lumea o dată, se închipuia sus de tot. Cetind cele mai nalte poezii ale D-lui Macedonsky, nu o să găsești de cât vorbe ca: *orgoliu*, *voluptate*, *farmec magnetic* și iar *voluptăți subre*, *ipnotizare*, *virilitate*, etc., etc.

Orî crede D-lui că este ceva sublim, când scrie versuri ca cele următoare :

- „Cum e 'n realitatea supremelor isbândi
 „Când el mă *posedează în fie-care nópte.*

Mai reproducem vr'o câte-va versuri din poesia „*Baie*“, apărută în No. 2 al «*Revistei Literare*» pe care de și nu D-nul Macedonsky a scris'o, dar tot D-sa ne-a făcut'o cunoscută. Cel puțin după rectificarea ce o face D-lui în N-rul 3 al «*Revistei Literare*» la un atac făcut de către «*Convorbirile Literare*» așa ne *dă a înțelege că al D-lui este meritul de a reproduc'o.* «*Convorbirile Literare*» întreabă, cine este *Paul Zvor*, care

(*) Veđi No 12 al revistei „Lumina pentru toți“

se află iscălit sub poezia «Baic,» căci Domnia-lor a găsit că acea poezie nici de cât nu este scrisă de *Paul Zvor*, ci este de *Mauriciu Rollinat*, un autor francez, și a fost publicată în Paris, la Charpentier, în anul 1883.

Asta nu o tăgăduște nici D-nul Macedonsky și dice că din *eróre de tipar* (?) nu s'a pus că este tradusă?! *Ei trecă și asta*; poezilor le este permis s'o mai și codéscă!..... Nu ar fi însă permis să reproducă ori să traducă, așa lucruri cari nu sunt de bun gust, căci cu asta nici de cum nu îmbogățim literatura noastră.

Iată câte-va versuri din acé poezie :

„Pe un scaun staî ciorapii (ciorapii subiect de poezie!) cu forme îndrăznețe
 „Păstrânduși rötunjimea piciorélor de argint (de ce nu voluptóse?)
 iar ghetetele (nici că se puté alt-fel: după ciorapi vin ghetetele) iar ghetetele arcuîn-
 [du-și conturele semete
 „Résar de sub o fustă (sic) cu tainic labirint

Apoi după fustă urméză :

„Și rochia sub o lume de atome parfumate....

Altă strofă :

„Pe masă, îngânfatul de guier se zărește.
 „Și'n laturile sale corsetul căscător (sic)
 „Să'I strângă iar mijlocul cu dragoste rívnește,
 „Amant nervos și țépăn pe un sîn sguduitor.“

Și apoi pentru a arăta că *finele încoronéză opera*, mai citiți :

„Dar fulger ce înfășóră prin ochii ei străbate....
 „Fióre ascuțite tot corpul 'i-au pătruns.“

(E vorba de femeia *voluptóasă* ce este în apă!).

„Și'n unda încrețită, c'o aspră voluptate (tot voluptate)
 Al băii dop de plută o gâdelă într'ascuns.

(Fermecător de tot. !)

A, dar va dice D-nul Macedonsky : apoi nu eū am scris acéstă poezie, și póte că nici nu a tradus'o Domnia-lui.

Dar atunci de ce a lăsat'o la tipar, căci bine se știe că D-nul Macedonsky este *șef literar* la „*Revista Literară*.“ Căci acea nici de cât nu este scusă, cum le o spune D-lui cu un mare aer celor de la «*Convorbiri Literare*» că ast-fel de poezii a scris și Theocrit, și Victor Hugo și știū eu câți autori mai înșiră.

Apoi să stăm nițel de vorbă aci. Crede óre D-nul Macedonski, că tot este bun ce aū scris clasicii latini și greci, ce au scris modernistii? Să ne închinăm orbește numai de cât când ni se pomenește un nume de autor renumit?! Și de ce să nu luăm pentru a traduce bucățile cele mai bune din ori-ce autor, mai ales când e vorba de a forma gustul cititorilor? de sigur că și *M. Rollinat* are mai bune poezii în volumul intitulat *les Nevroses*, din care *Paul Zvor* a tradus *Baia*.

Cât despre cei-l-ali scriitori de versuri de la «*Revista Literară*,»

pöte altä datä, dacä ne va permite timpul și spațiul, ne vom ocupa de ei, acum însă ne mărginim a ñice numai atât, cä excepție făcënd D-na *M. Cugler* și D-nul *Carol Scrob*, cei-l-alti toți sunt nisce ömeni necunoscuți încä muselor și ori-cät am cetit produsele lor poetice, puțin poetic am gäsit in ele!

Revistele Literare de dincolo de Carpați.

Frați noștri de peste Carpați, de și cu mult mai puțin la numär de cât noi, äștia de aici, și träesc in niște împrejurări mai grele, totuși au destule reviste literare și constatäm cu bucurie o energicä mișcare literarä între ei.

Abstracție făcënd de revistile *„Familia* (care este in al 24-lea an al existenței sale) *„Amicul familiei,* *„Preotul Român* *„Cărțile sätänului Român,* *„Biserica și Șcöla,* abstracție făcënd cä și in *„Tribuna,* de și ñiar politic, observëm o vie mișcare literarä, dar chiar acum mai luna trecutä, s'a infiintat o noä revistä, numitä *„Folșörä,* care apare in Sibiu și arä de scop, *respändirea cunoștințelor folositoare și a iubirei de carte in popor.* Nici nu se pöte un scop mai märet!

De redactor are pe D-nu *Gr. Sima*, omjcare dincolo este recunoscut ca unul dintre cei mai de frunte scriitori populari.

Am citit câte-va numere din menționata revistä și ne-am convins cä bravul ei redactor neclintind urmärește scopul propus. O limbä pe cât se pöte de popularä; obiect potrivit pentru gradul de culturä al poporului nostru, balade alese, ghicitori hazlie, in fine tot ce pöte interesa pe poporul nostru și il face sä iubescä citirea.

Le uräm deplinä isbändä!

Menționata revistä se pöte abona la Kraftt, in Sibiu, costul pe an 14 lei și apare de douä ori pe lunä.

Tot in luna trecutä, a apärut in *Reșița* din Banat. o revistä intitulatä *„Ludimagister.*»

Redactorul ei este D-nul I. Simu, și promite a se ocupa in menționata revistä numai de cestiuni curat școlare.

Dorim mult succes!

„Cărțile Sätänului Român» al cäror redactor pänä acum era D-l F. Negruți, cu inceputul acestui an au trecut sub redacția D-lui *Ion Pop Regetanul*, nume dincolo bine cunoscut Acöstä föe are scopul sä publice biografiile bărbaților mari literați, aducënd probe din scrierile lor; are de scop sä publice literaturä popularä, economie, igienä, și or ce va crede folositor.

Menționata revistä apare in Blaj, o datä pe lunä, costul 10 lei pe an O recomandäm cälduros!

Juvenal

ȘARADĂ

Iubiți lectori și abonați
 Partea 'ntâi de vreți s'afiați
 La Tribunal să cătați ;
 Țr adoua e un verb,
 Și-atreia un superb,
 Musicant mare 'nsemnat
 Și posterității dat,
 Litera d'ântâi lăsând,
 Și patru cilind pe rând,
 La alegeri găsiți
 Și la camere de poștiți.
 Două deci, invers cilind,
 Pe două dântâi ștergând
 Două-spre-șcece luni coprinde.

Totul e o meserie
 Ce nu tinde a bogăție
 Christ. Ștefănescu-Reveréou, Iași.

Enigma I

În adevăr eu n'am ființă
 Dar sint admisă ca știință,
 Și spuî ori-cui mă 'ntrebă
 Ce s'a întemplat în lumea totă.

Enigma II

Sint tristă c'a mé valóre
 E supusă la schimbare :
 Printr'un semn ce mi s'aplică
 Devin când mare când mică.

D. G. Bunescu.

Literatura Populară

Cântec popular

Frunză verde sgoroflat,
 Când eram eu ne 'nsurat,
 Purtam calu 'nzorzonat,
 Cu chilomul ferecat

De să minuna un sat
 Și cu calul potcovit
 Cu potcove de argint
 Carî nu s'aî pomenit !

Mă 'mbrăcam în țole bune
 Luam bani pe lângă mine
 Și pe cal încălicam
 Și prin crânguri mă plimbam

Frunză verde de bujor
 Veni vremea să mă 'nsor
 Pe mama n'o ascultaî,
 Pe tala nu'l întrebaî

Mă 'nbraicăi cu țole bune
 Luaî bani pe lângă mine
 Și pe cal 'ncălicai bine

Plecaî dar din sat în sat
 Să 'mî aleg mândră pe plac
 Mă duseî din sat în sat
 Pân'ajuseî la Bârlad
 Și 'mî găsiî mândră pe plac
 Și găsinî mă însuraî
 Frumôsă mândră luaî.

Dar după ce mă 'nsuraî
 Dedeî calul pe mălai
 Și chilomul pe legume
 Să trăesc cu prôsta 'n lume
 Luam vin, luam rachiū
 Să'î fac mândrei chefu bun
 Luam zar cu căpățâna
 Ca să aibă 'ntotdauna ;
 Dar l'avé cu săptămâna.
 Luam zar și bolbotine
 Să trăesc cu mândra bine.

Cheltuî până sfârși
 Și câștig și alergat
 Pân' rămăseî lemn uscat

Mă văd gol și despuiat
Cu niște trențe îmbrăcat,
Cari 'mi fu de lăpădat
Iar bine că s'a păstrat

Mă vedu că n'am parale
Mă luă mândra la gônă
Și... fugii și pribegii
Treii copii înăpustii!

Și eu de rușinea lumii
Mă bagai într'o pădure.

Mama mé plină de milă

Veni pe ascuns la mine
Și mă 'nbracă în țole bune
Șimé scóse la lumină!!

Când mă scóse la lumină
Strigam tare în gura mare :

«Cine o mai face ca mine

«Ticălos să fie 'n lume

«Să 'și urască părinți

«Să ia 'n séma nebuneși».

*Aglae Voiculescu, Comuna Viișóra,
Jud. Teleorman, 1886 Martie 15/27*

COLINDE

I

În ostrovul mărilor,
Mănăstirea domnilor.
Dar în é cine slujaște?
—Slujaște sfântul Ión,
Și Archi-diaconul Ștefan.
—Dar d'ascultat cin'ascultă ?
Maica Domnului cu fiul
Ascultă și lăcrăméză
Cu lacrimi ca merile,
Albe ca lebedile,
De grele ca pietrile.
—Dară pruncul, ce-mi grăia?
«Taci, maică, nu mai plângea.
«Că la pórta lui Pilat,
«Lui Pilat celui bogat,
«De mult mi s'aun adunat
«Doi teslari și doi tēmplari
«Și doi meșteri de fierari.

«Și-mi cioplese o cruce mare
«Dintr'un lemn crescut la sóre.
«De 'naltă pē statul meu,
«De largă pe brațul meu.
—Lasă maică s'o ciopléscă,
Pe é să te restignéscă
Să scapi lumea din pedépsă,
Să-ți fie fața cinstită
Și de lume omenită
Cum a fost prorocită.

II

Busuioc verde pē masă,
Rēmăi gasdă sánătósă.
Ca o garófă frumósă.
Eșiți la colindători
C'o mână de gălbiorí
C'un colac și gologaní
Și d'acuma la multí aní.

*Culésă de G. A. Popescu învătător Iléna, Ilfov.
1885, Decembre 24.*

Descântec de năjit.

Eși năjit
Pricăjit;
Din dinți
Din măsele,
Din cap
Din gură;
Din auzul urechilor,
Din mirosu nasului,
Din crecrii capului,
Din răgăócele ochilor.

Să fugi
Sē te duci,
La nărógă,
Că te așteptă;
Cu mese întinse,
Cu făclii aprinse,
Și cu pahare pline.
Să rămăe N.... curat
Ca stéua din cer
Ca roua din flori

Descântec de ții răi

Se sculară un om mare
 Roșiū poroșiū,
 Și plecară într'o pădure mare
 Roșie poroșie.
 Să tae un copaciū mare
 Roșiū poroșiū ;
 Maica precista 'l întrebară :
 Unde ai plecat om mare,
 Roșiū poroșiū ?
 Cu toporu mare
 Roșiū poroșiū ?
 —In pădurea mare
 Roșie poroșie.

Să taiū copaciū mare
 Roșiū poroșiū
 Să 'l curăț de hinciuri de elinciuri.
 —Nu curățta copaciul,
 De hinciuri,
 De elinciuri ;
 Curățta pe N. . . .
 De ții răi.
 De durori,
 De cés rēu,
 De tôte rēutățile,
 Și 'l lasă, curat luminat,
 Ca argintu de curat

Dobre Ștefănescu, Grindu, județul Ialomița.

CORRESPONDENȚA

D-lui *Dăscălescu*. (Drăgănești Vlașca) primit abonamentul. Mulțumiri.

D-lui *Chicirėnu*. (Siliștraru, Brăila) Trimitem a doua oră numerele de la 1—10 plus 13. N'avem ce face contra poștei.

D-lui *J. Aristotel*. (Băbeni, R. Sărat). S'a primit actele. Ne sângeră inima când vedem nedreptatea. In No viitor vom ridica glasul, dar n'asigurăm că va fi auzit,

D-lui *Mihaiū Gavrilescu*. (școala norm., Bârlad). S'a primit mandatul pentru cele trei jumățtăi de abonam., dar trimiteți adresele din nou.

D-lui *D. J. Bozianu*. (T. Jiū). S'a primit mandatul de 10 lei.

D-lui *Al. Brătescu*. (Roșiori, Brăila). Sinteți satisfăcut.

D-lui *I. Crețenu*. (Călăreți-Șeinóica, Ilfov). Sinteți înscris și vi se trimite No. pe Apriliu.

D-lui *G. Stoicescu*. (Surani Prahova). Nepublicarea celor trimise se provine din abondanța materiei.

D-lui *M. Cristescu*. (Glodeni, Dâmbovița-Jalomița). Vi s'a trimis No. de la început.

D-lui *J. Pretorian*. (Luica, Ilfov.) Sinteți înscris, și vi se va trimite regulat.

D-lui *Gr. St. Musică*. (Cocargé-Jalomița). Trimiteti și urmarea. Din cauza abondanței materiei nu se pot publica în acest număr cuvintele rombic și pătrat. Se trimit și No. cerute.

D-lui *Stancu Niculescu*. (Présna nouă Ilfov). Redacția nu s'a putut ocupa de scrierea D-v., dar se va ocupa.

D-lui *D. Georgescu*. (Coșereni-Jalomița) S'a primit, dar lipsește spațiul. Vi se trimit și cele d'antăi cinci numere.

D-lui *I. Miré*. (Socetu-Néga, Teleorman). Puteți trimite or-ce scriere, căci dacă redacția le va găsi bune le va da publicității cu timpul.

D-lui *D. Trifulescu*. Trimiteți studiile D-v. asupra « *Medicinii populare* » și asupra « *Culturei vermilor de mătase* ».

D-lui *A. M. Mihăilescu* (Ploești). Studiul D-v. asupra Musicei pré este abstract.

„LUMINA PENTRU TOȚI“

Cuprinsul numerilor apărute :

No. 11. Cum învață Gertruda copiii săi.— Sentințe pedagogice pronunțate de diferiți oameni mari.— Biografiile oamenilor mari, Davila.— Câte-va cuvinte asupra învățătorilor.— Prezentări pedagogice.— Dări de seamă asupra geografiei județului Ilfov pentru anul cl. II primare.— Maxime culese din dogmele vechi or înțelepți.— Formarea caracterului — Metodele de învățământ.— Românismul.— Tot se mai găsește oameni ai lui Dumnezeu.— Tăranul și Judecătorul (anecdota populară).— Convorbiri literare.— Învățătorul și școala [poesie].— Starea economică a României.— Literatura populară.— Ghicitori.— Meseria (poesie).— Numele (poesie).— Diverse.— Literatură de spirit și de petrecere.— Deslegări din No. trecut.— Corespondența.— Anual.

No. 12 Învățământul intuitiv.— Ateneul Român — Sentințe pedagogice pronunțate de diferiți oameni mari.— Starea casnică a sătânului nostru.— Cum învață Gertruda copiii săi.— Maxime culese din dogmele vechilor înțelepți.— Surdo-mușii și metoda de a-i face să vorbească — Creșterea și îngrijirea albinilor la sate.— Disciplina în școală — Formarea caracterului.— Bibliografie.— Tot se mai găsește oameni ai lui Dumnezeu.— Memorii lui C. Aricescu (poesie).— Justificare.— Vestii mângâtoare. O veste bună în tabăra literelor sale conferința D-lui Jipescu.— Cimiturii.— Enigme. Deslegările.— Persoanele care au deslegat.— Corespondență.

LITERATURA DE SPIRIT SI DE PETRECERE

Aritmogriji de Preotul St. Stoicescu (Bălăcência)

5, 23, 14, 11,	Un riș român
17, 16, 12, 7,	Muniție militară
1, 21, 16, 13,	O pasere
21, 23, 4, 7	Dimintuivul unor animale domestice
6, 17, 9, 21,	Un riș din Europa apusă
21, 13, 21, 16,	Un adăpost pentru vite
6, 17, 22,	O literă greacă.

Inițialele citite de sus în jos dau numele unui pedagog francez, iar finalele citite de jos în sus, dau numele unui pedagog german.

Nu dăm în acest număr.

Deslegarea cimiturilor, a enigmei, a enigmei silabice îndoite din No. 12, precum și a enigmei triumfiulare (triumfiul religiunilor) din No. 11, nu o dăm în acest număr, ci mai așteptăm pînă la tipărirea No. 14, când vom da rezultatul definitiv.

Onorabilele persoane cari primesc revista „Lumina pentru toți“ și cari n’au plătit abonamentul sînt rugate să grăbescă plata, trimițându-mă mandat poștal sau mărci poștale (în scrisoare recomandată).

Eniș Bălțenu, Calea Moșilor, 138.— București.

O carte folositore — D-l G. S. Ionescu, Institutator în Mizil, tipărește o cărticică de mare folos pentru toate persoanele cari se ocupă cu educațiunea copiilor. De aceea o recomandăm corpului didactic și familiilor. Această carte numită «**conductorul scolar**» se poate cumpăra dela autor trimețându-i 75 bani.

Opere apărute de Eniu D. Bălténu :

Studii asupra poezii didactice la Eleni, 4 lei— **Discurs asupra stilului de Bufon** traducere 30 bani. — **Metodul de a învăța pe copii cu înlesnire scrierea și citirea** dupe procedura fonomică, 35 bani (cupsată.)—**Invățământul intuitiv, lecția I**, 20 bani; **Lecția II** 30 bani. - **Carmen Sylva**, ilustrată, 30 bani.—**Studiul naturii**, cărticica I, 30 bani.— **Scrierea și Citirea (Conductorul)**, cărticica I, 40 bani.

Se află de vândare la administrația acestei reviste.

Invățătorul — D-l I. Opran, Directorul scolei primare din verde strada Mihaii-Vodă No 62, București, ne cere să anunțăm că D-sa are de vândare Anul III, IV, V, VI, VII din **Invățătorul**, revistă pedagogică, care a fos tredactată de D-sa și cu prețul redus numai de 5 lei anul.

EDUCAȚIUNEA

PENSIONAT DE BAETI

al lui

ENIŪ BĂLTÉNU

Calea Moșilor 138, București.

În acest pensionat se primesc scolarî *Interni, externi și demi interni* pentru clasele **primare, gimnasiale, și comerciale.**

Acest pensionat **a probat cu fapte** că știe să-și facă datoria în conștiință. Nici un școlar intern nu se culcă séra pînă nu știe lecțiile de a doua și. Scolariî sînt obligați să vorbescă limba francesă. Pentru scolarîi cei mici îngrijește o damă germană.
